Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШИНАРА, 21 ИЮЛЬ, 1987 ШУ. ★ № 87 (7433). ★ Мах 3 кеп.

КПСС Центральни Комитете

БАХА НАХ ГIИШЛОШЪЕЧА МАТЕРИАЛАШЦЕИ РЕМОНТНО-ГIИШЛОШЪЯРА ГIУЛАКХАШЦЕИ IАЛАШБАРАХ ЙОЛА ПАРТЕИ ПРАВИТЕЛЬСТВАИ РЕШЕНЕШ ЙИЗЗА КХОАЧАШ ЦА ЯРАХ

Цу деша хьакъехьа тIанийцача соцам тIа белгалдоаккх баха нах гIишлошъеча материалашцеи ремонтно-гIишлошъяра гIулакххащцеи Iалашбарах йола партеи правительстваи хьалха тIанийца решенеш кхоачашъяра ла йиш йоацаш ледара а бехктокхаме ца хеташ а СССР Госплан, СССР Госснаб, СССР Госстрой, СССР министерствашии ведомствашии, Минторг, Центросоюз, союзни республикай Министрий Советаш хилар.

Из боккха лоархIам бола социально - экономически декхар чакхдаккхара хьал кхоачамбоацар санна, хIаьта цунца министерствайи ведомствайи кулгалхой оагIонгахьара дола гIулакх — ла йиш йоацар санна лаьрхIад КПСС ЦК-ас.

КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советеи указанеш кхоачашъяра шоаш бизза бехктокхаме хилара мукIарло а деш баха нах мел эшача хьун а гIишлош яра а материалашца, ишта ремонтни - гIишлошъяра гIулакхашца бизза Iалашбара тIехьа ца тетташ а хоадам болаш а гIулакхаш дергхиларах, гаргтарча хана из проблема кхоачашъергхиларах СССР Госплана, СССР Госснаба, СССР малхбоалерча районашка гIишлошъяра, СССР Урален Малхбузерча СибарегIени районашка гIишлошъяра, СССР химически промышленноста, СССР хьун, целлюлозно - каьхатеи дахчах хIамаш ечеи промышленноста, СССР гIишлон материалаш еча промышленноста, СССР авиационни промышленноста, СССР. химическии мехкдаьттаи машинаш еча, СССР торговле министерствай Центросоюза кулгалхоша яь заявленеш теркалъеш хьатIанийцай.

Ремонтно - гIишлош яра гIулакхаши гIишлошъяра эша товараши бахача наха ма эшша лоаттадара, уж товараш хьаделга геттара шорттига лакхлулга бе-башха ца хеташ хилар, кхыча гIулакхашта лаьрхIа ресурсаш розничин йохкара тIерайоаха зенне практика ловш хилар магийта йиш йоацаш а лаьрхIа, КПСС Центральни Комитето хьадийхар тIехьатетта йиш йоацача порядкагIа ремонтни- гIишлошъяра гIулакхаш шердара, моттигера гIишлошъю материалаш дикка дукхагIа хьаяра эша ерригга резерваши таронаши оарцагIйоахилга, массанахьа хадданза уж йохкилга, цу лоархIамеча гIулакха тIара иждивенчество дIайоаккхилга.

Союзни республикай Компартей ЦК-ашта, парте крайкомашта, обкомашта, горкомаштеи райкомаштеи тIадиллад кадрашкара дукхагIа хьадехалга, баха нах гIишлошъеча материалашцеи ремонтно-гIишлошъяра гIулакхашцеи Iалашбарах дола КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советеи соцамаш кхоачашдара цIенхаштта тIахьожам лоаттабе.

Халкъа тIахьожама органашта тIадилад партеи правительствай цу дешай хьакъехьарча соцамаш тIа оттадаь гIулакхаш СССР Госплано, СССР Госснабо, министерстваша, ведомстваша, предприятешеи организацешеи мишта кхоачашду хан-ханнахьа хьажа.

Массови информаце, кепайоазон, телевиденеи радион средствашта могадаьд баха нах хьун, гIишлошъеча материалашцеи ремонтно-гIишлошъяра гIулакхашцеи Iалашбара министерствашеи ведомствашеи, моттигерча партийни, советскии боахамеи органаша беш бола болх дика боашхаш бувца, цун гIулакха тIа йола дика опыт кхетаерг а тешарг а волаш ювца.

Динза даргдоацаш лаьрхIад гIишлошъю материалаши гIулакхаши бахача наха эшаш хилара хьашташ ерригга гIишлошъю организацеш, промышленни, юртбоахамеи кхыйолеи предприятеш юкъе а озаш дизза кхоачашдара мехка хадданза йола система хьаярга правительство хьожилга а из хьаярах йола решени тIаэцилга а. Товараш эцара а гIулакхаш дара а порядок цхьалхаяьккха, хила тарлурш мел йола дукхьаленаши увттаду доазонаши дIадаьха хила деза.

Яхьа дневник

ЛаьрхIар кхоачашду

Сихен кIоаргеи бурув а тохаш, мехкдаьтта запасаш дукхагIа гучаяхара доккхий социалистически декхараш тIанийнад шийттаалагIча пятилетка шоллагIча шера Малгобекски УБР коллективо. Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача цIейя сийна къахьегама вахте а этта, шерра социалистически яхь йоаржаьча цо толамца кхоачашду уж. Бурув тохара дIабахача ялх бетта план 114,5 процент кхоачаш а яь, лаьрхIа хинначул совгIа техад 625 метр бурув. Йисте а яьккха мехкдаьттахошка дIаеннай цо массехк скважина.

Къахьегама овсарле лакхъяра ах шера план 19 процент тIехкхоачашъяьй УБР коллективо. Пачхьалкхен планал совгIа теха дерригга бурув духхьал из лакхъяра чотагIа техад. Бурув тохача керттерча хьокхамех цаI лоархI коммерчески сухал. ХIара станокаца бетта юкъера лаьрхIача бурув тохара цу хьокхама задани 115 процент кхоачашъяьй цо. Бурув тохарга дIабода мах лохбарах, химически реагенташ, электроэнерги, утяжелитель, кхыйола материалаш кхоярах, буровой остех бизза пайда ийбарах укх шера цхьа миллиони 137 эзари сом пайда баьб бурувдеттараша пачхьалкхенна.

Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача юбилея сийна яьржача яхье хьалха а латташ, хIанзлехьа бурув тохара пятилетка хьалхарча шин шера задани дукха хIама ца эшшаш кхоачашъяьй Галаев Заяудина Iаьлас кулгалдеча буровой коллективо. Из де цар вIаштIехьдоал бурув тохара технологически исполнительнии дисциплина тIехдика а йолаш, буровой оборудованех хьаькъалца пайда ийбарах.

Деша дай бац

Укх тIеххьарча шерашка балха тIа хаддаза тIехьа а юсаш, пачхьалкхен декхар дукха тIадусаш я, яхаш дукххаза а йийцай Н. Анисимова цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача Новогрозненски завода коллектив. Долче, мишта кхоачашду цо шийтталагIча пятилетка шоллагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 70 шу дузача юбилейна сийленца накъаяхара тIанийца доккхий декхараш? ХIана укх сахьате цо беча балхага хьежача из гаьна я тIанийца декхараш кхоачашдара. Цхьаккха пункт яц цо кхоачашъеш. ХIаьта ялх бетта план кхоачашъяра даькъе а дукха декхар тIадисад предприяте технологашта. Шоай потребителашта продукцена поставкаш яра договорни декхараш а 95 процент мара кхоачашдаьдац цар. Царна тIадиса пачхьалкхен декхар йиъ миллион совгIа сома маьха да. Цар бехкагIа нийсденнад смежникий болх эсала лелар а.

ХЬУВКЪАМ-87

ЛЕЙЛАЙ ИРАЗ

БIарг ма нхоачча улл кха. ГIийло хьекхача ахкан михо шортта теркаду IажагIденна, кхачаш латта кIин канаш. Хеталу хьалхашка уллар боккха, сатем боаца форд болаш санна.

Каст-каста го йиш я укхаза Узиева Лайла — «Луч» совхоза къона механизатор, комсомольски организаце секретарь. Цукха ха йоацаш араяьккхай цо ший низ бола комбайн, дIаболабаьб пятилетка шоллагIча шера хьувкъам чуэцара тIехьара къовсам.

Итт шу хьалха ше яьча Вежарий яхача юрта 8 класс чакх а яьккха, лоалахарча Къулбаседа-ХIирийчен Моздокски районе шера профиль йолча трактористий-комбайнерий курсашка деша эттар из. Цунца цхьан классе деша яьгIа йиIигаш цецъяьлар цо из дарах, цу хана нагтахьа мара нийслуш хIама дацар вайнаьха мехкараша цу тайпара професси Iомаеш.

— Каст-каста газета оагIонаш тIа дешар аз вай республикерча цIи хезача механизаторах Дудуркаева Каметах, — йоах Лейлас. — Хьагар цун хьинарах, маIача наха нийсса из къахьегаш хиларах. Камета санна наха накъайоалаш хила чIоагIа ловра сона. Кастта кхоачашхилар са уйла — механизаторий курсаш яьхар аз.

Сихлуш яцар Узиева трактора ко лаца. Совхоза кулгалхоша хIанзарчоа слесаралла болх бе аьлча, раьза хилар из. Ховш ма дий из чоалхане, бехктокхаме гIулакх долга. Цудухьа деша ягIаш Iомадаьчох кхоачам ца беш боккхагIболча новкъостий хьехамга теркам тIабахийта ладувгIар цо, цар опытах пайда эцар. Профессиональни говзал дIачIоагIъеча дикка накъаьлар йоIа из ший тайпара практика.

Ала йиш яцар Лейла зIамига йолча хана техникаца гIулакх доагIаш хиннаяц, аьнна. Цун да совхозе шофер волаш болх беш вар. Хьанала къахьегамхо хиларах тарра вовзар из коллективе. Нах цецбувлар цун «ГАЗ-53» цахаддаш болх беш хиларах, из ца йохарах. Лейлайна-м ховра ший даь машина дика лелара бахьан. Ишта хул хан-ханнахьа техникана профилактика еш хилча. ХIаьта из деча хана хьинаре дакъа лоацаш хулар Лейла ше а.

ХьатIакхаьчар гуйре, кхашкара балхаш чудийзар. ДIахо деша лаьрхIар Узиевас тIехдика чакхъяьхар цо шофера курсаш.

— ХIанз моллагIйолча юртбоахама техника тIа болх бе говзал йолаш я со, — йоах Лейлас. — ХIаьта а сай къахьегам комбайнера штурвальни йолаш дIаболабир аз. ЧIоагIа новкъостал дир сона цу хана совхоза дикагIволча комбайнера Алероев Израила. Соахка цхьана болх беш 600 тонн совгIа ялат чуийцад оаха.

Укх шера денз ше комбайнер йолаш къахьега лаьрхIар Узиевас. Дика ремонт яь дIаоттайир цо ший «Нива».

— Хьекха Iобилла мукх хьалъэца доладеннад тхо, — аьлар совхоза директора А. Томова. — Эггара хьалхарчарца ший «Нива» кхай тIа яьккхай Лейлас. ЧIоагIа лов сона цун болх дика дIабахар.

Сага хьаьнала къахьегам, цун гIуланхаш наха ца зувш дисац. Дукха ха йоацаш хиннача шоай собране совхоза комсомольцаша секретаралла хержай Лейла, маьхе совгIаташ тийннад цунна боахама кулгалхоша. Из я Вежарийски юрта Совета депутат а.

— Цхьабакъда, массарел доккхагIа хIама са вахаре хинна дукха ха яц, — аьлар Лейлас. — Селхан КПСС Малгобекски горкоме партийни билет хьаденнад сона. Дувца йиш яц са гIадъяхар. Низ, хьинар кходергдац аз совхоза партийни организаце сай даьча сийна доаггIача тайпара жоп далара.

«Луче» Узиева хьалхара кхалсаг-механизатор я. Теша лов цо даьр кхычарна масал а хинна дIаоттаргхиларах.

М. КАРТОЕВ.

Сийле хийла хьалхалаттарий!

15 июле кхачалца доакъараш дукхагIа дахаран цар дикал лакхъяран тIехь районаштеи, колхозий, совхозий коллективаштеи юкъе лаьттача социалистически яхьа итогашка а хьежа КПСС Нохч-ГIалгIай обкома бюрос, НГIАССР Министрий Совето, облсовпрофои ВЛКСМ обкомои соцам баьб:

Районашта юкъе:

КПСС обкома, НГIАССР Министрий Совета, облсовпрофеи ВЛКСМ обкомеи карара кара тела цIе вымпел а луш

Хьалхара моттиг

хьожайир доахана хIара условни кертана 7,6 центнер доакъара единицага кхоачаш доакъар Iалашдаьча

УРУС-МАРТАНОВСКИ РАЙОНА;

КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофеи ВЛКСМ обкомеи Сийлен грамота а луш

ШоллагIа моттиг

хьожайир доахана хIара условни кертана 5,9 центнер доакъара единицага кхоачаш доакъар Iалашдаьча

АЧХОЙ-МАРТАНОВСКИ РАЙОНА;

Боахамашта юкъе:

КПСС обкома, НГIАССР Министрий Совета, облсовпрофеи ВЛКСМ обкомеи карара кара тела цIе вымпел а луш

Хьалхара моттиг

хьожайир доахана хIара условни кертана 14,7 центнер доакъара единицага кхоачаш доакъар Iалашдаьча Урус-Мартановски района

МИЧУРИНА ЦIЕРАГIЧА СОВХОЗА;

КПСС обкома, НГIАССР Министрий Совета, облсовпрофеи ВЛКСМ обкомеи Сийлен грамота а луш

Шоллаг а моттиг

хьожайир доахана хIара условни кертана 11,4 центнер доакъара единицага кхоачаш доакъар Iалашдаьча Гудермесски района

«БЕЛОРЕЧЕНСКИЙ» СОВХОЗА;

доахана хIара условни кертана 10,8 центнер доакъара единицага кхоачаш доакъар Iалашдаьча Надтеречни района

«ОЗЕРНЫЙ» СОВХОЗА;

КПСС обкома, НГIАССР Министрий Совета, облсовпрофеи ВЛКСМ обкомеи диплом а луш

КхоалагIа моттиг

хьожайир доахана хIара условни кертана 10,6 центнер доакъара единицага кхоачаш доакъар Iалашдаьча Ачхой-Мартановски района

«БАМУТСКИЙ» СОВХОЗА;

доахана хIара условни кертана 10,5 центнер доакъара единицага кхоачаш доакъар Iалашдаьча Наурски района.

«СЕВЕРНЫЙ» СОВХОЗА.

Доакъар—шортта

ПЛАНАЛ ДУКХАГIА

Йол тIайотташ, кхай тIара дIакхухьаш, кIоагIа чу IочутоIаеш дийнахьа 200 тонн из тайпа доакъар кийчделга Iалашдаьча коллектива — 200 сом, 160 тонн — 160 сом, 130 тонн — 130 сом лулда. Буц хьокхаш из хьагулъеш боахкараша норма 150 процент кхоачашийча, царех хIаранена дийнахьа пхи сом лулда, доккхийча алапашца ишта даь йоазув а долаш улг да Сунженски района «Ассинский» совхоза конторе чувоаллача хьалтеха. Цул совгIа, цу тIа белгалдаьккхад, лоацзача ханеи дикеи доакъар Iалашдарах бригадирашта, доакъар кийчдара вIашагIъеллача цеха начальника, кхыча болхлошта доагIаргдар а.

— ДикагIа болх бе, яхаш тIахьеха безаш бац хIанз нах, — йоах доакъар Iалашдеча цеха начальника Газиев Абукара. — Коллективни подрядагIа къахьегача царех хIаравар гIерт дукхагIа хIама хьаде. Цул совгIа, доакъар дикагIа хилийтара хадданза йоакхо ю. ХIана аьлча, тIеххьара перерасчет еш из во хилча авансах хIанз телача ахчах цхьа дакъа соцаде тарлу, хIаьта дика хилча кхы тIа а ахча лургда.

Соахка а цул хьалха а хIара бригаде къаьстта кийчдора доакъар. Цудухьа техника ца тоъаш моттиг нийсъелча, из еха конторе аха безаш хулар нах. ЛаьрххIа цех вIашагIъеллачул тIехьагIа кхыча тайпара да. Совхозаца расчет а еш техника хьайийцай цехо. Эшшача болх байта из дIаоттае йиш йолаш ва хIанз А. Газиев. Цу цеха юкъейоагIаш я буц хьакхара, из хьагулъяра, кхай тIара дIа а кхухьаш кIоагашка йол йоллара, кхытайпа балхаш дара вIашагIтеха звенош. ПодрядагIа болх беш я царех хIараяр а.

Ткъаь виъ саг ва кIоагашка йол чуйоллача звеноца.

— Селхан 151 тонн йол еллар цар, — дувц А. Газиева. — Iуйрийна тIаьда йолаш дукхагIа болх бе. хIаьта шоай хьокхам 160 тоннага дIакхоачабе карагIдаланзар. ХIаьта а 130 сом премн яьккхар цар. Хьалхарча дийнахьа екъа лаьттандаь, тахан дукхагIа йол йолларгхиларах шеко яц. Ах дийнахьа 140 тонн кийчъяьй из.

КIоагашка йол Iочуйоллача хувца а луш, дийнахьа а бус а къахьег механизаторашa. Йол ферме йолл. Цигара гаьна дац люцерна хьокхаш йола кха. Цудухьа чуийцар хьатIакхухьаш лелача тракторий лафеташ тIара, лоадама буц Iойожац новкъа. Нийсделча хьа ца эцаш йитац. Говра ворда тIа йотташ гулъю из. Делкъийгеи сайрийнеи кхача а цунца хьатIакхухь наха. Хьаьна а тайп-тайпара а хул из. Цул совгIа, цунах мах бала безаш бац нах. Цу гIулакха гIайгIа еш совхоза профком я.

Шоай йоакхо ярга хьежжа къахьег наха. Шера план 540 тонн йолаш, хIанзле цар кийчъяьй 510 тонн йол! Планах йоацаце. 752 тонн сенаж а еллай. Агрохимлабораторе яьча анализаша хьахьокхачох, дерригга доакъар цхьоалагIчеи шоллагIчеи классах да.

— Укх шера санна дика из хинна ха дагаягIац сона, — йоах шурий ферма заведующе Ш. Табуркаева.

— Люцерна хIанз шозлагIа хьокхаш да тхо, — дувц из чуэцача звенона кулгалдеш волча Гадаборшев Исранла. — Из пхезза хьокхаргйолаш я укх шера. Соахка а ишта дир. Баьцах хьамукъадаьннача кхашка минеральни удобренеш а товсаш цу сахьате хий тох. КхозлагIеи диазлагIеи хьекхачох кийчъергья йол. ХIаьта пхезлагIа хьекхар хьайбашта мошача доакъара лургья.

— Силос а эзар тоннал дукхагIа йолла йиш я. Геттара дика дегIайоагIаш латт хьажкIаш, — йоах А. Газиева. — Цул совгIа 350 тоннал кIезигагIа йоацаш кхы а йол Iалашъергья.

Цу гIулакхо новкъостал дергда пачхьалкхенна шура, дулх дIадалара карарча пятилетка шин шера план Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача дийнахьа кхоачашъе.

Э. ТОЛМАЧЕВ.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) доакъар кийчдеча цеха механик Н. Зотови шурий ферма заведующи Ш. Табуркаеви

Автора сурт.

Коартолаш хьувкъаергья

Перестройка, боахама расчет, подряда хьисапе къахьегалга... Уж дешаш тхона, болхлошта, хийра дац. Дего къоабалдеш тIаэц оаха дукха ха йоаццаш чакхъяьннача парте ЦК июньски Пленуме дийца экономикана доал дара овлангара перестройка ечара парте декхарех дола дош. Тха совхоза коллективе хулаш дола хувцамаш зийча хоалу демократи шерлуш а кIоарглуш а йоагIалга, производства визза да хинна дIаотта яхалга даьсса дешаш доацалга. Укх шера йиззача хозрасчете а даьнна, бригадни подряда хьисапе къахьегаш я боахама подразделенеш.

Цхьа масал доаладергда аз. Хьалха коартолаш чуэцача хана ерригача республикера гулбий нах боалабора новкъостала. Новкъостала аьлча а... да воацаш гIулакх дар леладаьр. Коартолаш дIаювча, царна дIаьхача ахкан Iунал деча саг бIаргагацар царех. ХIаьта гурахьа хьахиннар катехxе хьагулйий, тхона нийсса, цхьайолча хана тхол тIех а, дакъа ийце дIаболхар. Нийса дий из? Дац. Къахьегарга хьежжа хила деза хIаранега цунах кхоача берката дакъа а.

ХIанз гIулакх хувцаденнад. Ма дарра аьлча, лаьттах, тIеххьара хьахулачох дог лазаш вола да ваьннав. Боахама расчетага яьккхай совхоза тракторно-кхаш леладу кхо бригада. Царна чуйоагIа 18 звено. Звеношта дIаденнад болх бара мел эшар — лаьтта, юртбоахама техника. Къоастадаьд хIаране мел продукци яккха еза, цунга дIадодар фуд. Подразделене хIара кулгалхочун чекови книжка деннад. Деррига лоархIаш, кхом беш леладу.

Положени оттаяьй хозрасчетни подразделенештеи совхоза кулгалхоштеи юкъера гIулакх леладара порядок къоастаеш. Цо хоадам боллаш белгалдаьккхад хIаране де дезар. Совхоза кулгалхоша дIатIаийцай материально-технически Iалашо яра функцеш, планировани, учет ю, маьхала йоаккх продукци, къоастаду ахчан средстваш дIаахийтара дош.

Шера шоаш мел яьккха продукци совхозе дIачулу хозрасчетни подразделенеша. Шу йистедаьлча хьож продукци йоаккхаш дIа фу дахад, хьахиннар фуд. Цунга хьежжа да хIаранега кхоача дакъа а. Из къоастадара центральни бухгалтери хьож хIара звенос даьр фуд. яьккхача продукце мах тIабола чек язъю. Подразделене кулгалхочо а язъю шиъ чек. Цу тIа белгалдоаккх баьча балхах дIадена алапи, IотIатох амортизационни отчисленеш, къоастаду керттерча средствашта ремонтни, транспортни балхаш деш дIадахийтар фуд. Деррига а теркалдаь, цхьа кепиг зехьа довргдоацаш, массадолча хIаман кхоми хьурмати дергдолаш вIаштIехьдаьккхад гIулакх. Наха дай хьисапе болх белга хьахьокха цхьа масал доаладергда аз.

Хьалха «Сельхозхимия» объединене ший техника хьаара а яьккхе, гербицидаш тохар коартолаш дIайийнача кхашка. Цар мел дика из болх бой а, цхьадола мугIараш дусар молхаш дIа ца кхоачаш. ХIанз оаха ю тхоай кхашта обработка. 50 гектар йолча кхай тIа ши саг шин дийнахьа из болх баь воал. Фуд цох хьахулар? Оасар доацаш цIена хул кха, амортизационни отчисленеш е езац, простой яьй яхаш ахчаш телац.

Ткъаь итт шу гаргга ха я аз «Экажевский» совхозе болх бу. Цу юкъагIа хIанз санна бIубенна, раьза долаш къахьийгадац аз а са новкъосташа а. Мехка йоккхача юбилейна — Октябрьски революце 70 шу дизара накъадолхаш лакха декхараш тIаийцад оаха. План 125 центнер йолаш оаха дерхI хIара гектара тIара 200 центнер коартолаш чуэца.

Тха звеноца болх беш 15 саг ва. Ма хулла кIезигде гIерт тхо кулг-кара ду балхаш, дикагIа пайда эц техниках. Цунга хьежжа кIезигагIа хул затраташ а. Коартолаш дIайийнача кхашка Iунал деш оаха хIанзлехьа дIадахийтар планагIа лаьрхIа хинначул дикка кIезигагIа да.

Къамаьл чакхдоалаш цIи яккха безам ба са дикагIболча болхлой. Уж ба Х. Сакалова, Р. Акталиева, М. Китиева, кхыбараш. Хала дар аьнна тIехьашка ца боалаш, шоаш хьадер цIена, тешаме ду цар.

I. УГУРЧИЕВ,
«Экажевский» совхоза механизированни звенон кулгалхо, НГIАССР заслуженни механизатор.

ДОТТАГIАЛА ТКЪАМАШ

ТХО ДОЛЧА ХЬОАШАЛГIА—«РАСТДЗИНАД»

Ер газета оагIув кийчъяьраш ба «Растдзинад» яхача Къулбаседа-ХIирий республикански газета журналисташ. Укхаза шоана довзаргда лоалахарча республика социально - экономически вахар, перестройка еча хьинаре дакъа лоацаш къахьегама коллективаша доаха толамаш.

Республика селханеи таханеи

И. МЕЦАЕВ,
Къулбаседа-ХIирий АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель

Къулбаседа ХIирийче тахан — из РСФСР-е чуйоагIа дегIаена, автономни советски социалистически республика. Боахамен культурнии гIишлошъеча Къулбаседа ХIирийченна карагIдийннарий масалагIа къаьгга гуш да КПСС ленински къаман политика вахаре кхоачашъярах, мохк социально-экономически дегIаухилга сихдара тIаберзабаь цун никъ чанхбаккхарах реальни хьахулаш дар малагIа да.

Россера Закавказье водача наькъ тIа чакхварговаца пен санна бIаьшерашка лаьттад Керттера Кавказски дукъ. ХIаьта хIанз цунна кIала гIолла гIишлонхоша йиллай Транскавказски автомагистрала тоннель. Каст-каста кхертIой а лай токхамаш а тIера чу а ухаш, лакхача лоаман халача хьалашка биллаб мехка халкъа боахама геттара лоархIаме бола из никъ, денален интернациональни доттагIален чIоагIле а хинна дIаэттаб. БIаь километр совгIа лоацбергба Транскавказски магистрало Закавказье бода никъ, хIаьта бIарччача шера болх беш а хургба из.

Лоамаш — Къулбаседа ХIирийчен Iалама тIера даккха йиш йоаца дакъа. Iалаьмате хозача чIожаша, паргIатача горнолыжни трассаша хIара шера дукхагIа тIаоз вай мехка масе а миIингашкара салаIара тIера бараш. Йохкаш латт керда Ерригсоюзни туристически маршруташ, тоадеш латт лакхача лоамашка ухкача «Цей», «Зарамаг», «Кахтисар» яхача турбазай хьалаш. ДIаьхий а бе-бе а да Къулбаседа ХIирийчен Iалам. Республика ерригача территоре диълагIча даькъо дIалоац маьхера промышленни породаш йола гаьнаш, дарбан кIотаргаши баьцовгIаши ягIача моттигаша. Дукхача фух да хьайбай дуне а, цун 32 тайпа СССР ЦIеча книжка тIа дIаяздаь да. Лоамаш — из Iалама рузкъан Iалаьмате йоккха ганз. ТIа-тIа дукхагIа наха дIадовзаш латт ший дарбан свойствашка диллача Кавказски минеральни группа, Трусковеца, Борjоме курортий хил эшашагIа доаца республика минеральни хьасташ.

Къулбаседа ХIирийчен лоамашка доах цинка, дашан, дотон, молибдена, цIаста, олова лакха дикал йола рудаш. Мехка металлургически а гIишлон а предприятешка Къулбаседа ХIирийчено дIаухийт доломит. Шерра разработкаш ю рудай доацача кхыча оахкамашта а: мрамор, гранит, кварцеви гIум.

Автономни республика таханара индустриальни суртсибат белгалдоаккхаш я бос бола металлурги, машиностроени, энергетика, приборостроени, химически, хьу чакхйоаха, яйга промышленность. Советски Союза массе миIингашка а доазол дехьарча 40 мехка а дIакхухьийт Къулбаседе ХIийричен промышленни предприятешка хьаеш йола продукци. Экономика цу тайпара дегIаяр вIаштIехьдаьннад дунен тIа эгтара хьалха хьахиннача социалистически пачхаьлкхен индустриально дегIаеначa районий болхлой класса гIо дар бахьан долаш.

30 шерашка беррнгача мехко гIо даьдар хьалхара лакханапорни Гизельски ГЭС, Беслановски мансови комбинат хьалъе, «Электроцинк» яхача завода реконструкци е. Москвереи Донбассереи, Карагандера а Кузбассера а Къулбаседа ХIирийчене хьаухар доагор, чон, болат. ЦIи хезача большевика-ленинца С. М. Кирова инициативагIа Къулбаседа ХIирийченна индустриализаци яра шефство тIаийцар Ленинграда. Иштта дIадаькхадар бIаьшеренашкара хьадоагIа укх края тIехьадисар, хьайир экономически а социально а из дегIаяра кIийле. Автономни республика промышленни предприятеша тахан духхьал дий сахьата арахец бIарччача 1924 шера арахийца хиннар миссел йола продукци. ХIаьта еррига а Къулбаседа ХIирийчено арахецаш йола продукци 14 эзар тайпах я.

Iалаьмате дика болхлой кадраш хьалкхийнай республике. Царех дикагIчар массанена хьалхара шоай сий даьккхад шоай къахьегамца. Уж ба Социалистически Къахьегама Турпалаш, «Магнит» завода фрезеровщик Ногаев Федор Забоевичи, Орджоникидзевски швейни объединене хIамаш тегар Кесаева Ксения Никифоровнаи, СССР 60 шу дизара цIерагIча «Победит» завода сварщик, Къахьегама Сийлен ордена визза вола кавалер Ефременко Борис Иванович, шахтер, КПСС XXVII съезда делегат Обгольц Владимир Яковлевич, Къахьегама ветеран, «Казбек» яхача производственни мебельни объединене столяр Ахильгов Юсуп Аслангериевич, дукха кхыбараш. Цар инициативни, кхолламерча балха опыт дIаэц республика промышленни предприятей эзараш къахьегамхоша.

Советски Iаьдал латтача шерашка овлангара хувцамаш хиннад юрта боахаме. Лаьттан 13 процент дIакхоачаш яр къахьегама ахархой наделаш. Революци хинна дукха ха ялалехьа лоаманхошта лаьтташ деннадар беркатече шаьрача аренашка. Къулбаседа ХIирийчен карта тIа хьахилар юрташ: Коста, Кирово, Нагир, Рассвет, Ставд-Дорт, кхыяраш. Тахан республике цхоачашъеш латт юртбоахама производствана интенсификаци яра программа. ХьажкIий лакха хьувкъамаш хьалкхедарца цIи хеза ба республика лаьтта леладераш. Мехка 30 совгIча республикашка, краяшкеи областашкеи фуна лаьрхIа хIанжкIаш дIакхухьийт Къулбаседа ХIирийчен колхозашеи совхозашеи. Юртбоахама производства мастерий Гасиев Петра, Дзгоев Еруслана, Черевко Николая, Мацнев Зейда, кхыбарий цIераш тха республике яйза ца Iеш дика йовз Къулбаседа ХIирийченца ях лелаеча Черсий-Балкхаройчене, Нохч - ГIалгIайчене, Дагестане, Курски области, Украина Закарпатски области.

Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дизар гаргакхоачаш къаьггагIа гуш да образоване, здравоохранене, Iилман культураи даькъе Къулбаседа ХIирийчено даьха толамаш. Массехк итт шу хьалха Москван, Ленинграда институташа, мехка кхыча Iилман центраша Къулбаседа ХIирийченна лаьрхIа кийчъяьяр халкъа боахама тайп - тайпарча отраслей специалистий йоккха отряд, хIаьта хIанз республико ший йиъ вузе, кхойтта лаьрххIача дешара заведенешка ше кийчъю мехка вежарашхарча республикаштеи областаштеи лаьрхIа йола кадраш. Республике хIара кхоалагIвар дешаш ва. Советски Iилме сийленца къахьегаш ва Iилман 70 совгIа доктори 800 кандидати.

Республика социалистически дегIаяра боарамах тешал деш да здравоохранене материально - технически база чIоагIъялар а. Йоккхий, хIанзарча ханара медицински оборудованеца Iалашъяь больнични комплексаш хьалъяьй республика ерригача юрта районашка. Дукхача предприятей шоай доалахьа я лоаман уллуврча хозача моттигашка латта санатореш-профилактореш. Мах боацача путевкаех салоI болхлоша, профилактически дарба дайт шоашта.

Боахамеи культурнии гIишлошъеча Къулбаседа ХIирийченна карагIдийннарех дувцар — из хIирий яздархой-поэтий нердача произведенеех, дунен дукхача мехкий зрителаша безаме тIайийяьча «Алан» яхача пачхьалкхен ансамбла кердача концертни программаех, профессиональнии самодеятельнии художникий произведенеех а республика йиъ театральни коллектива дикагIйолча спектаклех а дувца дезилга да. Японе хиннача берий суртий дунен халкъашта юкъерча тIеххьарча цхьан выставке дошо медали ООН-а гIо дара йолча Японски ассоциаце Президента призи яьккхар Къулбаседа ХIирийченерча къонача художникаша Василенко Таняси Майсурадзе Важеи дехкача сурташа. Берий кхоллам дегIакхувлара дика хьалаш вIаштIехьдаьхад республике. Юрта районашка я берий художественни школаш. Республика столице г. Орджоникидзе хьалъяьй пионерий Дворец, берий библиотека, берий кафе а тикаш а шийна чуйола Iалаьмате йоккха берий комплекс. Хьалъяь йистеькхай эзараш берашта заятеш е таро хургйола йоккха берий - кхелетарий спортивни школа а.

Цу дерригне тешал ду кхувш йоагIача тIехьен, цун нравственни а физически а унахцIенон Советски пачхьалкхено хадданза йоакхоеш хилара. Къулбаседа ХIирийчен городашкеи юрташкеи дукха гIирсаш хьалдаьд республика нах баха моттигаш социально - экономически дегIакхувлара планаш увттаеча хьинаре дакъа лоацаш болча харжархой наказех. ТIеххьарча шерашка дегIа а ена хозъенна дIаэттай Къулбаседа ХIирийчен ши бIаь шу даьнна столица город Орджоникидзе. Хьалха яьсса хиннача города къулбаседа - малхбузен йистошка лоацца юкъа хьалъурагIа яхай берий комплексаш, быта служба, торгови центраш чуйола лаккхача, нах бахача цIеной керда микрорайонаш. Цу кердача массиве бахача наьха наказегIа хьаьй города исторически центраца из вIаши ювзаш йола троллейбусни линеш, хIанзара ханара лаьттан кIалара переходаш, автоматически телефонни станци, берий городок. ХIаьта города центр ше йолча бесса йита гIерт архитектораш, цун бахархой дехараш кхоачаш а деш. Из — сийлахь - боккха эрсий яздархой Пушкин, Лермонтов, Горький хинна, хIирий халкъа сийлахьа воI Коста Хетагуров ваьха а болх беш а хинна къаьнарча Владикавказа ший тайпара уголок. Таханара ди бахьан къовсам лоаттабаьб укхаза сийдолча большевикаша — В. И. Ленина соратникаша — С. М. Кирова, Г. К. Орджоникидзе. Города дукхача улицай цIераша хьайовзийт цун исторе, вай пачхьалкхен исторе турпалера оагIонаш.

Город Орджоникидзе «Магнит» яхача завода барттайнача интернациональни коллективе массане лоархIаш, сий деш саг ва фрезеровщик, Социалистически Къахьегама Турпал Федор Забоевич Ногаев. Цун балха опыт йIаьхий я. Дог раьза долаш, камаьрша дIайовзийт цо ший говзала къайленац гонахьа барашта, къаьстта кагирхошта, цудухьа предприяте дикагIвола хьехамча а лоархI цох.

Берригаш хIана бац аьлна цунна уллув къахьегаш а ба цо Iомабаьраш.

СУРТА ТIА: Социалистически Къахьегама Турпал Ф. Ногаев.

Х. КАБИСОВА сурт.

ВАХАРА УРОК

Черменски № 6 йолча профтехучилища дешархошта, педагогашта дицлургдац из классни сахьат. Вахара, гражданственноста дика урок яр из. Урок кийчъяьраш а из чакхъяьккхараш а къоначa хьехархочо Л. Абаевас кулгалдеча группера дешархой ба. БIарчча дийнахьа шоай кабинет кийчъеш хиннаб уж. Хьачувоаллача улл плакат: «Тхо — интернационалисташ».

ЛаьгIо лохкаш мелоди а йолаш, парадни костюмаш а тIаювхаш, классе хьачубовл дешархой. Музыка сецача, киноэкрана тIа гучабовл Афганистане шоай декхар сийленца кхоачащдаь нах. Фильм йистедаьлча къамаьл деш ба дешархоша хьоашала бийха бIухой - интернационалисташ Т. Мержоев, Р. Имагожев — Назрановски школай выпускникаш. ХIаранена наькха тIа ЦIеча Седкъа орден йоалл.

Цар дийцар шоаех, эскаре гIулакх мишта даьд, дешархоша, педагогаша тийннача хаттарашта жоп делар.

— МоллагIча сага йиш я ший дегIа доал де, кхоачамбоацараш дIадаха, — аьлар кагийча наха. — Цхьабакъда, шийна тоам бар а ца лехаш, шийгара хьадехар чIоагIа хила деза.

Афганистане хиннача атта доацача тIема вахарах дувцаш Т. Мержоева аьлар:

— Массава а турпалаш хилац. Турпал хул хургйолча халонашта халданза кийчо еш вар, къахьегамах вахара лард лоархIаш вар.

Халача испытанех чакхбаьннача турпалашца вIашагIкхетар, кагирхошта цар дувцар сакъердаме а хьаэца хIама долаш а дар.

Л. ЧЕХОВА,
Черменски № 6 йолча СПТУ хьехархо.

СКУЛЬПТОР

Шанаев Борис, вовзаш вола хIирий скульптор, вахара кхел хала йолаш саг хиннав. Ткъаь итт шу гаргга ха я сона из вовза. Цу хана бытови газови аппаратурага хьожа слесарь-профилактик вар со. Балхаца дувзаденна хIара бетта нийслора со город Орджоникидзе Революце улицагIа йолча цун квартире. Укхаза вайзар сона из. Цхьабакъда, тхо шиъ вIашкаозаргвола юкъара гIулакхаш кIезига дар, ши конфорка йола газови плита ца лаьрхIача. Со миччa хана воагIе а, тайп-тайпара бос бола пластилин цIера тIа бIох а беш, низболча кулгашца хьувра цо, цхьатарра сира йола масса хьахиллалца. ХIаьта са болх — йоккхача топашта хьекха даьтта краникашта хьоккхилга. Массаза а йоагаш йолча духовой шкафо чIоагIйора уж халла мара хьа ца хьовзалуш. Цо дукха къахьега дезача оттавора. Пластилин сенна эш а ховш со дукха эгIазводацар. Ше даьчох эхь а хеташ, бехказвала оттар помещенешка уборка еш болча техничкашта санна халат тIадувхаш вола скульптор. Цу хана наха дукха вовзаш вацар из. Цкъа Шанаева йист ца хулаш лелача тхона юкъе кIезигдукха а «бувзам» оттабара газет хьахьекхар сога.

— Йийшайий Iа? Хьажал... —аьлар.

Газета тIа стихай подборка бIаргаяйча гIадваха дог тохаделар са — «Са стихаш»!

Цул тIехьагIа кухнена уллув доаллача вокх цIагIа дIачудахар. Скульптурни фигураш тIара хIама Iоьккхача цецваьначе висар со. КIаьда, безаме дар художника наьна портрета тIара юхь-сибат. Лирически портрет из цаI мара дацар, вожаш денал дола нах —къовсамхой бар. Скульптураш хьаьяьча сага кIаьдача сибатаца тарлуш дацар цар сибаташ...

Дукха а тIехьагIа хайра сона автор концентрационни жожагIатенах чакхваьнна хиннага, цо фашисташца тIом баьлга. Дагалаттар кхоачашдара цо баь никъ боарам боацаш хала хиннаб аьлча тоъам бац. Цхьабакъда, Шанаева-м халонех цхьа дош алацар. Из иштта а кхетадеш дар.

МоллагIча балха тIа вай дале а, аспиранат е культура болхло, каменщик е ахархо хила— бера хана денз кийчлу вай тIадилла моллагIа гIулакх тешаме кхоачашде, йицъенна яц пионерски девиз: «Массаза а кийча да». ХIаьта а бакъдолчунга бода никъ вайх хIаране къаьст-къаьста лех, тIехьагIа мара кхетац вай вахара законех. Зулам, тийша болх дукха сибаташ долаш ба. Сийрда бIарг, классови саккхетам лакха болаш хила деза тахан кхоачамбоацаращца ира къовсам лоаттабеча хана. Из да КПСС XXVII съездо, цул тIехьагIа хиннача парте ЦК пленумаша вайгара дIадехар.

...ДагадоагIа, цхьа иттех шу хьалха, республике гIишлош хьалъеча бригадни подряд юкъедоаладаьд, яхаш, кхааш довхаш хинна. Цох лаьца профсоюза отраслеви обкоме аргIаи конференци яр. Доклад — «толам» баккхарах бетташ бола гургал. Трибуна тIа хьатIабувлача ораторашa даьд, яхаш, дийцар доккха хIамаш дар. БIаргагу сона президиуме вагIа С. А. Кумсиев, тха гIишлон площадкашка бригадни подряд дIадоладаьр. Дувцачоа орденосец раьза воацилга гуш дар. Цу дийнахьа дош аьнна йистхилаьзар из. ТIехьагIа кхийтача аьлар:

—Деррига а дIа мишта дувцаргда хац, хIаьта а ла хала да. Новкъостал дел сона дагадоаллар дIаала.

Дукха йийцар цу хана кепатеха из статья, Сафрон Андреевича кIезига бала бинзар цо. Болх дIа ца бохийтар, доацар дувцар из ва, йоахар. ФуннагIа дувце а, тIехьашка валанзар бригадир, къовсам лоаттабир. Кулгалхоша ший тайпара кхетадир цо леладер — шийаьттув лехаш ва. Кумсиева болх беча объекташка шортта материалаш хьахийцар.

—ХIанз раьза вий хьо? —яхаш хеттар.

—Раьза вац, — яхаш корта лестабора Сафрон Андреевича.

— Подряд массанена а цаI хила еза. Тхо белгалдаха дезац. Эшац тхона иштта баьча балхах йоагIа преми. ЛерттIа болх бе хьалаш массанена а цхьатарра хьаде деза.

Дукха ха йоаццаш пенсе вахар ветеран.

—ЦIагIа вагIа воалла-м хургвац? — хетт аз Кумсиевга.

—Со яхий Iа? КIезиг-дукха дарба дергда вай. ТIаккха хоргда-кх. ХIанз мара ер дIадолалуш мича латт.

Бакълув ветеран-къовсамхо. Беррнгача мехка массанахьа юкъейоагIаш латт коллективни подряд. Цхьан нарядагIа болх беш ба болхлой, инженераш, управленчески аппарат. Моттийта, формана вIашагIъехкац уж подрядаш. Цох къаьна гIишлонхо кхийтта дукха ха я.

Къовсам — коталонга бода никъ. Цхьабакъда, атта никъ бац из. Цхьайолча хана хало хул дуккхача шерашка ше Iомадаьчун тIара ваьнна керда дар хьаэца дезаш. Массаза а эшаш гIулакх да эттар, цамогаш хиннар хьаллоацилга, цунна новкъостал делга. Из а ба къовсам.

Къонахчал а денал а хIанз чIоагIгIа эш вайна. Болх бе йиш яц къаьнача методашца, цIендаь дIадаккха деза тишденнар, мохк социально-экономически сихха дегIабоалабе новкъарле мел еш дар. Парте дукха ду демократи, гласность шеръяра, хьинаре къахьега тIахьех массава а. Цудухьа тахан геттара доагIаш да «Къонахчал» яхача В. Кетлинской романа тIара ер дешаш «Ваха яхилга — къовсам лоаттабелга».

В. БОГДАНОВ.

КАДРАШ КИЙЧЪЯРГАРА ДIАДОЛАДЕЛАР

«Орджоникидзетрансстрой» тресте тхо перестройка е доладелар кадраш кийчъяргара, боахам лелабара, эгтара дукхагIа къахьегама овсарле лакхъеча коллективни подряда кердача хьалашка къахьега болхлошкара денз кулгалхошка кхаччалца берригаш а болх бе Iомабаргара. Цул тIехьагIарча этапе анализ йир хьадаь даьнначун, ерригача подразделеней балха, тIаккха инвентаризаци йир хIара коллективе новкъарле еш дар гучадоаккхаш.

ТIаккха вIашагIтехар болхлой группаш, керттера специалисташ юкъе а болаш. Цар техкар боахам лелабара тайп - тайпара дола керда хьалаш. Эггара тIехьарча этапе, дика а во а дар дайзачул тIехьагIа, хьадда а дика йоашхаш а Iомайир Подмосковья гIишлонхой опыт.

Коллективни подряд юкъейоалаеш производстве нийслуш йола духьаленаш тхоашта дIайоахалургья, аьнна хет тхона. ХIаьта ховш ма дий, кердачо массаза шийна никъ хала боаккхаш хилар. ХIаьта наха хIама хьадеш хьинаре болх бара сихагIа къоастаде ма дезий социальни дешаш, эггара хьалха жилищни дараш а долаш. Укх тIеххьарча кхаь шера кхозза дукхагIа хиннад тха гIишлон - монтажни балхаш, йолаш йола производственни мощносташ а ца хувцаш.

Тресте ира эттад цIенош деш йола комбинат а кхыйола производственни мощносташи базаши а хьалъяра дош. Нагахьа санна из ца дой, тIехьатетте, юкъ йоргья юкъе. ТIаккха хала хургда производство вIаштIехьяккхара прогрессивни формех пайда эца.

В. ПЕРЕЛЕХОВ,
«Орджоникидзе трансстрой» треста керттера экономист.

Кавказа лоамех тIехъяьккха

ЛоархIаме балхаш дIадоладаьд вай мехка къулбехьа эгтара йоккхагIйола Моздок — Орджоникидзе — Тбилиси яха магистральни газопровод юллаш бараша. ИIайха трассаш яхкара йоккха опыт йолча «Армтрансгаза» специализированни подразделенеша Кавказски Керттерча дукъа тIа балхаш дIадоладаьд. Военно - Грузински новкъа Чми — яхача юрта юхе гIолла кхеран лоам тIа сангар а йоаккхаш хьалха бIаьш метраш хула турбаш яхкай. Йоккхача Кавказа лакхача дукъ тIара дIахо «гIа баьккхар» газови магистрало. Магистраль юллача эггара халагIчарех цхьа моттиг я из.

Газопровод чоалхане инженерни сооружени я. 300 километр хулача йIовхала артере дIахохьоргья Малхбузерча СибарегIара лоархIаме бийдал йоагIа Новопсков — Аксай — Моздок яха болх беш йола газови лини. Трасса чакхъяргья лоа уллача лакхача лоамашка, долхача сихача хишка, чIожешка гIолла. Хадданза газ йоагIаргйолаш ши трубопровод хургья — керттера яри резервнии. Трассе массехк тоннель яккха, лоа чухьадара, токхамашта духьалара низ бола защитни сооруженеш хьалъе еза.

Лакхача лоамашкарча хьалаша къоастадир хьалхатIехьа де деза балхаш. ХIанзле а кийча я трасса Моздок — Орджоникидзе яха участок.

Грузе, Армене, Азербайджане йодача кердача трассе хIара шера миллиардаш кубометраш Iалама газ йоагIаргья Малхбузерча СибрегIара. Магистраль юлла дукхача къамех болча гIишлонхоех латта коллектив тIагIертта болх беш я. Магистраль сиха хьаюлу лоаман - геологически хьалашка къахьегам дика а нийсса а вIаштIехьбаккхар, техниках кхетаме пайда эцар бахьан долаш. Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дузача шера из лоархIамера йIовхала артери болх бе йолалургья.

Город Орджоникидзе С. М. Кирова цIерагIча хIамаш тегача фабрика хIамаш тегачун Социалистически Къахьегама Турпала Кесаева Ксения Никифоровнай цIи ший коллективе яйза ца Iеш, дика йовз ерригача республика бахархошта а. Данм наха юкъе я Ксения Никифоровна. Дерригнеца хьашт долаш я хьинар дола болхло.

Къонабарашта хьеха дукха да хьехамча йолча К. Кесаевай, цудухьа шоай шоллагIйола нана санна лоархI из коллективерча къонача хIамаш тегараша.

СУРТА ТIА: Социалистически Къахьегама Турпал К. Кесаева (аьттехьаръяр) ший къонача гIончашца.

Х. КАБИСОВА сурт.

Кердадараш

Скважинаш дукхагIа хул

Редантe хий доаккхача моттиге планагIа яккха оттаьча ворхI скважиннах ялх яьккхай «Спецкомунводстрой» треста Къулбаседа Кавказа специализированни управлене бригадаша.

Управлене коллектив цига болх бе йолаелар ер шу долалуш город Орджоникидзе молача хица Iалашъяра гIулакх телхача хана. Керда скважинаш хий хьахеца сихагIа йолаялийтача из хьал кIезиг-дукха тоадала мегар.

— ТIеххьара яьккха скважина планагIа сентябрь бетта дIачуяла езаш дар тхо,— йоах управлене производственно - технически отдела начальника Х. Шогенова. — ХIанз тхо теш ворхIлагIа скважина июль бетта тхоаш яьккха а тхоашта хьалхашка латта декхар ханал хьалха кхоачашдаь а даргхиларах.

Редантерча моттиге балхаш деш я Кодзаев Владимирен Хетагуров Викторен кулгалдеш йола коллективаш. Цар управлене эггара хьалха дIайолайир Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизара сийна пятилетка шин шера задани кхоачашъяра йола социалистически ях. Цудухьа шоай дош ца дохаде бурувдеттараша графикал хьалхабувлаш къахьийгар. ХIаьта хIанз хIара скважина чура сахьата 150—200 кубометр хий доагIа.

Управлене коллективана хьалхашка керда декхараш да. Эггара хьалхарча аргIана цо караерзае еза Балтински водозабор. Из дара юххьанца цига яккха еза пхийтта скважина.

Керда продукци

Керда продукци арахеца кийчлуш я технически оборудоване Орджоникидзевски завод. Кердача продукце цхьа тайпа да городеи юртеи бахача наха тайп-тайпара дола бытовой гIулакхаш дара лаьрхIа йола павильон. Из хьалха хинначул толашагIа хилар да сиха вIашагIйоллаш - вIашагIйоаккхаш а пайдане моттиг йоккхагIйолаш а хилар.

Иштта йолча павильонашка чуйилла мегаргья парикмахерски, кота гIирс тоабу мастерске, е бахача наха бытовой гIулакхаш деш бола мастераш ховшабе мегаргба.

ХIанз завода специалисташ кийчлуш ба бытовой техника тоаю дIа-са кхухьа мастерске, справочни служба киоск арахеца.

Заводера студентий общежити

Карцински консервни завода цехаш эргаяьха тоаеш я. Халача балхашта механизаци ярали кабачкаех консерваш ю керда лини оттаеш хиларали совгIа, тоаеш я социально - культурни гIулакхашта лаьрхIа йола объекташ а. Продукци кийчъяра сезон сихъеннача хана предприятена новкъостал деча студенташта йола общежити хьалъяь йоалаш латт. Укхаза хургья раздевалкаш, 200 моттиг йола клуб, кхалнаха гигиена яра эша цIа, медпункт. Уж балхаш ду «СевКавказпищестрой монтаж» яхача РСУ-с, укх шера сентябрь тIакхоачаш чакхдаха а лерхI.

Ер оагIув кийчъяьй «Растдзинад» яхача газета редакце журналисташа.

ДикагIйола опыт—массанена

ДОАКЪАР—ЯЛАТ САННА

«Шалинский» совхоз республике хьайбаш дорстадеча боахамашта юкъе эггара бокхагIчарех цаI ба. ТIаккха цунна къаьстта бокхха лоархIам болаш да тайп - тайпара доакъараш шортта хилийтар.

— Дика доакъар, нийсъяь рационаш хьайбашта мел лоархIаме я массанена дика довзаш да, — йоах совхоза директора Алавдинов Iаьла Алавдиновича.

Укх шера бIаьсти совхоза болхлоша хержар из директоралла. Халача хьал тIа болча боахаме нийсвелар из. ДIадахача Iай хьайбашта доакъар тоъанзар. Безача маьхах нийде дийзар из. Цудухьа паччахьалкхенна дулх дIадалара план кхоачашъяндзар. Доккха зе дир. Цу тIа гIолла дукха кхоачамбоацараш хьахилар, лоха дар наьха алапеш, цар болх бе безам бацар.

Боахам тоабе безаш дар кердача кулгалхочоа хьалхашка этта гIулакх. ЧIоагIъе езар къахьегама, исполнительски технологически дисциплина, къахьегам вIаштIехьбаккха безар кердача тайпара, подрядагIа, хозрасчетагIа. Цу тIера дIадоладир гIулакх.

Доакъара культураш кхеяраи доакъар Iалашдараи вIашагIтехар кхоъ тракторни бригада. Царна кулгалде хьожабир йоккха опыт йола механизатораш Идрисов Iальви, Халимов Шарпудин, Алимсултанов Iусман. Цу кхаь а бригадана доккха новкъостал ду хьайбаш дорстадеча комплекса механизированни звенос. Цо кхай тIара моша доакъар хьайбаш латтача хьатIадахь, царна даа дулл, аьлахи чахи цIовнаш ду, тюкаш ю, кхоалленашта кIал оттаду, аргIаш ду. Дийнахьа а буса а ца хаддаш вентиляци ю аьла. Цу звенона кулгалдеш ва комплекса начальник коммунист Добриев Маншарип.

Ерригача бригадашкара доакъар хьанийду совхоза керттерча зоотехника коммуниста Абдулхалимов ВахIида. ЧIоагIа хьеже дикадар мара доакъар хьаэцац цо. хIана аьлча хозрасчета хьалашка хьайбаш кхоабараши доакъар Iалашдераш хIара кепиг лархIа дезаш ба.

— Оаха пудухьа I-чея II-чея классагIа долча доакъарах мара мах телац, йоах Абдулхалимова, —, хIана аьлча доакъар дика хиларга хьежжа мара дукха а дика а дулхи шурен йоаккхалургьяц доахангара, уж дикагIа хулийталургдац, хьайбай продукци яккхарга дIадодар лохлургдац.

Хьайбаш леладераш дIалахача шера денз паччахьалкхенна декхарийла ба. Цул совгIа, пар укх шера Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дизара сийна тIанйцад доккхий декхараш — 15 эзар центнер дулхи 4350 центнер шурен паччахьалкхенна дIаяла.

Цу тайпара, геттара дика доакъар эш хьайбаш дика дорстадара. ХIаьта цу боахаме 5 эзар бежани кхзал хьакхарчи я.

— Доакъар эш дика а тайп - тайпара а. — йоах совхоза директора.—Из эш йIайхача а шийлача а хана. Из кходеш а дас санна доал деш а леладе деза.

25 апреле хьайбашта моша доакъар тела доладир. Иштта хьайбашта из тергда шелъяллалца.

— Тха хIанз болх беш я моша конвейер. Бакъда тха дега ма хеттара яц из. ХьатIадоагIача шера-м хургья, яхаш дувц керттерча агронома Хасбулатов СаIид-Эме. ХIанз, гурахьа денз хувцаргья оаха доакъара культураш дIаера структура.

Укх шера шоаш лаьрхIар дерригa кхоачащдулац керда баьхкача кулгалхоштеи специалисташтеи, цох дукхадар дуденнадале а.

Юххьанца доахана моша рапс тийлар рожь а увш. Цун 150 гектарах хIаране тIара 150 центнер моша доакъар даьлар. Цул тIехьагIа бIаьсти йийна рапс цунца ча а эдеш, хIаьта иштта горох кен а эбеш, оата а оаташ, доахана тийлар. ХIаьта хIанз хIара Iатта 25 килограмм йолаш моша люцерна тел.

Иол, сенаж, баьца витаминни хьоар, кхыдола доакъараш кийчдар духьа ма могга дукхагIа доахан лоам дажа дахийтад. ХIанз иштта дахийта цига дажаш да 4 эзар совгIа бежан. Уж доажадеш я Мурадов Сахаба кулгалдеш йола 55 сагах латта комплексни бригада. ХIара бежана дийнахьа тIакхет 700—800 грамм дулх.

Цу бригаде я 13 подрядни звено. Царех хIаранега 300 совгIа бежан да доажадеш.

— Дийнахь - бус килограммага кхоачаш дулх тIакхетийта лерхI оаха, — яхаш дувц звеньевойша Гайтамиров Iаьлас, Цинцаев Къудуса, Товзарханов Абуязида, кхычар.

Совхозе дорстаде чуоттадаьд 700 къона бежан, 220 етт шоай Iаьсий а тIехьа, хьакхарч. Царна хIара дийнахьа лу 500 центнер аьта моша доакъар.

Технически дика кийчъеннача бригадаша хьалкхею тайп - тайпара доакъара баьцаш. 450 гектара тIа я люцерна, хIама ца эшшаш кхзал я гурахьа йийна культураш а. Уж мошача доакъара лаьрхIа дIайийна я. 150 гектара тIа горох я кенаца увш, бIаьсти йийна рапс, рожь рапсаца ийна. 80 гектара тIа судански буц я. Силоса дIайийна я 872 гектар хьажкIаш (цох 450 гектар генаращца, соццен соргоцен ийна я). Царел совгIа ялат чуйицача дIаюргья 600 гектар хьажкIаш.

Шиъ эзар гектара тIа да гурахьа дийна ялат, цох 800 гектар мукх а болаш. ХIаьта из фуа а силоса а лаьрхIа да. Ялат во хьийкъадац. Юкккъера лаьрхIача гектара тIара 30 центнер йоал.

Укх шера эггара хьалха цIенхаштта доакъара свеклаш хьалкхее болабеннаб доакъар кийчдераш. Уж дIайийнай 170 гектара тIа. Уж звеноштa дIайийкъай.

Цар дош деннад хIара гектара тIара 800 центнер йолаш свеклаш яха. Эггара дикагIа агротехнически ханашка гIулакхаш даьд царна уж хьалкхееараша, цудухьа хIанз баьца дика а я.

— Доахана хIара условии керта лаьрхIа 25 центнер доакъара единица кийчъе лерхI оаха, — йоах С. Хасбулатова. — ПланагIа лаьрхIачул 4 центнер дукхагIа хул из. Лоацца аьлча йIайхача хана хьайбаш мошача доакъарца кхаба а Iана лаьрхIа 1500 тонн люцерна йол, 15 эзар тонн доакъара свеклаш, 3 эзар тонн силос, 8 эзар тонн концентраташ кийчъе а лерхI. Из дерригa а планал дикка тIех да.

БIаьсти тIехьа яьлар. Буц хьакха 29 мае мара йолаяйзар. Дика тоаьйча техникаца хьовзам ца хулаш моша доакъар чуэца доладир. Дийнахьара-норма цаIи ахи-шиъ а йоаккхаш моша доакъар чуэца болабелар механизатораш Солтамурадов Зайналбек, Абдулаев ЯрагIи, Ибрагимов Руслан, кхыбараш. Хьекха буц йокъаелча, цун 39 процент тIунал йолча хана вIашкатохар из. Иштта из дора цун гIа Iо ца дожандаь. Доакъара дикагIдола дакъа ма дий из. Саго кулг тоха ца дезаш баьцах тюкаш ергйолаш лафеташ кийчъяьяр совхоза говзанчаша. Из доакъар комплексаи МТФ-и коашка хьатIаувз тракторнсташа Бибаев Хьамида, Солтагиреев Аюба, Тимаев Вахас. ХьатIазза тюкаш стогометаца вIашкайотташ бар Ильясов Кава, Исмаилов Нажмуддин, Сельмуразев Абубакар. ВIашкатеха баьцаш кхы тIа а йокъае низ бола вентиляторaш оттайир.

Доакъар кийчдерий къахьегам материальни а моральни а хьаллоац.

— ХIара дийнахьа яхьа итогаш ю оаха, — яхаш дувц совхоза парткома секретара А. Чинтаева. — Уж яхьа экрана тIа йоах, царех дувц «Къахьегама листокаш тIа», «молнеш» тIа, центральни усадьбе цIе байрахх урагIйохийт яхье котбаьннарий сийна. ХIара пхи ди массаза доал яхье хьалхара моттиг лаьцачоа 30 сом, шоллагIа— 20 сом, кхоалагIъяр лаьцачоа 15 сом премеш тел.

Хьалхара премеш массе а хана механизаторашка Кахцулов ВахIидага, Гайсумов Бекханага, Тайсуев Русланага, кхычарга кхоач. Дийнахьа царга кхоача алапи 17—20 сом да.

Механизатораштa делкъийген сарахьеи луш дола даа хIама уж болх беш болчча кхай тIа дIахьу. Дийнахьа дуача хIаманга 30 кепиг мара додац.

ХIанз совхозе гурахьа дийна ялат чуэца доладаьд. Доакъар кийчдераш а ба из чуэцача дакъа лоацаш, ялат чуэццаше а цу тIара ча дIадоаккх, мукъадаьнна кха цу сахьата аха доладу. КонвейерагIа ду ялат чуэцара а доакъар Iалашдара а балхаш.

М. ГАГИЕВ.

СУРТАШ ТIА: 1. Доакъар кийчдераш Ильясов Канех (аьттехьарвар) Исмаилов Нажмуддини; 2. аьла аргIа.

М. КУРУМОВА сурташ.

Укхаза кирпишк дика ю

МоллагIча производственни коллектива гIулакхаш дувцача хана эггара хьалха хьоаю план, из мишта кхоачашъяьй. Ховш махиллара хIара къахьегама коллектива сийлен декхар да паччахьалкхен план кхоачашъяр. ХIаьта планови хьокхамашта нийсса я производства кхыйола факторaши законаши: пайда эцанза йола таронаш гуча а йоахаш, уж юкъейоалаяр, мощностех пайда эцача интенсификаци яр, моральнии материальнии стимулировани елга тоадар. Кхы а лоархIамегIа да арахецача продукце дикал лакхъяр.

Дукха ха йоаццаш республика госстандарта служба хьожаш хилар Сунженски кирпишкий заводе хьаеча кирпишка дикалга. Яьча анализаша хьахьекхар технически свойствашка диллача цига хьаеш йола кирпишк «М-125» маркагIа хилар. Цо хьахьокх кирпишко йоккха шелал ловлга, тIунал тIа ца эцилга е чу ца лоацилга, из дукхагIа яхаргйолаш хилар.

ХIанзчул ворхI шу хьалха «М-100» маркагIа йола кирпишк яр заводе хьаеш. Цунах кхоачам а баь, Iанзар завода коллектив. Из да хIанзарча хано, перестройка наькъо дIадехаш дар.

Ши-шегIа хьахиннадац оаха «М-125» маркагIа йола кирпишк арахеца йолаяр. — йоах завода директора А. Саралиева. Керттердар да бийда кирпишк йоагтIача боарамагIа йокъаеши из йотташи хилар, технологически режим даим нийса лелаяр. Из де тха вIаштIехьа а даьлар. Цу балха тIа чIоагIа накъабаьлар тхона шоай балхах тIехдика кхеташ бола къахьегама ветеранаш. Цэрех ба Михайлов Владимир Григорьевич, Белоусов Юрий Егорович, уж санна кхы дукха бараш а.

Белгалдаккха дезаш да цхьаькха. ХIанз укх сахьате республикерча кирпишкаш еча заводех Сунженски завода коллектив мара яц «М-125» меттел «М-100» маркагIа йола кирпишк арахеца вIаштIехьдаьнна.

Агропром вIашагIйоллараца дувзаденна хоадамболлаш йола халонаш нийсъеннай Сунженски кирпишк еча завода коллективана. ЧIоагIа телхад материальни Iалашо елга, кхыметтел болхлошта дIаяла кулгалхйоахкоргаш а йоацаш, кхыйола материальни Iалашо ца йийцача а. Из дика кхетадеш да. ХIана аьлча, хIанз мара болх бе дIайола ца еннача агропромо боаккхаш бар хьалхара гIа ба. Ховш махиллара моллагIа кердадар дIадоладеча хана нийслуш йола халонаш я цига нийсъеннараш а.

Лакхе ювца халонаш нийслуш хиларах, заводана реконструкци е езаш хиларца дувзаденна а республикански агропромо соцам баьб «Агропромстрой» объединенега завод дIаяла. Цига РАПО санна а доацаш, шиъ база я, эшаш бола специалисташ ба. Лоацца аьлча, кердача ведомства низ кхоачаргба завода хьалда дола новкъостал де, яьсса администрировани а ца еш.

Арахеца продукци дукхагIа хилийтара республика Министрий Совето соцам баьб завод соца а ца еш, цуна реконструкци е. Из дерригда бийда кирпишк лоаттаяра йола ши склад болх бе йола а йолийташ, технологически лине вальцаш вIашагIа а йохкаш. Цу гIулакхаша вIаштIехьдоалийтаргда арахеца продукци дукхагIа хилийта.

Г. ПАРОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

НРБ. Массехк шу хьалха йоккха Пазарджикски округа йоккха йоацача городоке Пештере торговле эттар дикка чоалхане хьал: итташ йолча къаьнарча, тишача тикашта магазар эцархошта гIулакх де. ХIаьта цар метта йоккха универсальни тика хьалъе кхоачамболлаш средстваш яцар моттигерча халкъа Советага а предприятешка а. Бакъда проблема къоастайир — окружной кооперативни средствай чотагIа кхаь шера хьалйир йоккха торгови центр. Таханарча дийнахьа коопераце гIулакх ду округе бахача нахах кхоалагIа дакъа гаргга барапIта.

СУРТА ТIА: Пештерера керда кооперативни тика.

В. КОНОНЕНКОЙ сурт. (ТАСС).

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ДЕГIААХАР ДУХЬА ГЕРЗАШ ДIАДАХАР

Мишта хувцаргья милитаризма качъелла «Герзаш Iоаделга дегIаахара меттела» яха принцип кхыча порядкерча хIаманца — «дегIаахар бахьан долаш герзаш дIадахар»? Цу тайпара дош керттера да къаман Женевски двореце чакхйоалаш йолча торговлен дегIаахареи хьакъехьарча (ЮНГТАД) конференце VII сессе балха юкъмоттиге. Из авторитетни дунен халкъашта юкъера организаци вIашагIъеллаяр 1964 шера дуне дегIадоаладараи торговленен гIо дара, нийсхон а демократически а ларда тIа дунен халкъашта юкъера экономически отношенеш эргаяхара.

VII сессе берригача леламо тешшаме хьахьокх, герзаш дIадахараи дегIаахараи юкъе вIаши айхха бувзам латтилга. ХIаьта алхха герзаш дIадахаро мара дунен тIара экономически тIехьадисар дIадаккхара кхы тIа Iалаьмате дукха рузкъа мукъадоаккхаргдац. Из дош къаьстта актуальни да хIанз, дунен тIара экономически климат лаьттан тIа талхаш латтилга гуча хана. ИрагIа ярех проблема, къаьстта дегIадоагIача мехкашта, хинна дIаэттай 1. триллион доллaрал тIехдола арахьара декхар. Из дIатакхара из доаллачаргара хьадоах накопленей фондах пхелагIча дакъага кхаччалцеи экспертни поступленеех кхоалагIча дакъага кхаччалцеи дар.

Из декхар — юкъарчал доацаш дувзаденна да Малхбузено герзаш Iоаделгa сихдарца. ТIема кийчонга Iалаьмате дукха рузкъа дIаухийт хIанз. Совдала а тоъаргдар из экономически тIехьадисар дIадаккхара. ЮНГТАД даннеех 1986 шера дунен тIа герзаш кийчдараи военни персонал лелаяран 900 миллиард доллар дIадахийтад. Официально «кхоалагIча дунен» мехкашта новкъостал дара боарам 22.4 миллиард доллар — 40-зза кIезигагIа хилар.

Кхыдолча мехкашца — ЮНГТАД членаш долча дукхагIдарашца, цхьана Советски Союз тIехьа я керда дунен халкъашта юкъера экономически порядок оттаяра. Сессе трибуна тIара вай мехко белгалдаьккхад сихха динза даргдоаца хIама санна герзаш Iоаделга юхатохара дола практически гIулакхаш чакхдахара чотагIа дегIаахара кхы тIа средстваш мукъаяхара наькъех дола дош дувцилга.

Советски Союзо предложени оттаьй декхараш доахкача мехкаша хIара шера дIателача декхарий боарам, пар социально - экономически дегIаахара хьашташта Iаткъаш хургдоацаш кIезигде, аьнна. Цу цхьан ханна къовсам болабе беза протекционизмана духьала, ерригача паччахьалкхений хьашташ чоте а эцаш валютно - финансови система эргаяккха еза, цхьатаррарча бокъонех, массанена а йийлла йола дуккхача оагIонашкахьара торговли дегIайоалаяра бокъонца де мел доагIар де деза.

Дунен халкъаш догдоахаш да дунен халкъашта юкъерча экономически кхерамзлен проблемаш къастаяра юкъе реальни дакъа ЮНГТАД сессе хьоргхиларга.

ТЕШШАМЕ КОТАЛО

Инде дIакхайкхаьй керда президент хоржаш 13 июле хиннача хоржамий итогаш. Цига тешшаме котало яьккхай Рамасвами Венкатарамана — Индийски Къаман конгресс яхача доалдеча парте кандидата. Цунна тIехьа кхадж тессаб выборщикий коллегена чубоагIача нахах диъ дакъа дича кхо дакъа гаргга бараша.

Инде беррйгача доттагIаша могаду цу тайпара президентски хоржамаш чакхдовлар. Цунах царна гу Малхбузенна аьттув болча оагIорахьа Инде чура никъ, къаьстта арахьара политика дукха хана денз хувца гIерташ дола мехка чура а доазол арахьара а низаш чIоагIгIеи хоадам боллаши юхатохар санна хIама. КъайлагIа а доацаш корзагIдаьннад уж низаш республика лелаю блокех дIа ца кхетара, Советски Союзаци кхыча социалистически мехкашцеи доттагIали цхьана гIулакхаш леладареи политика бахьан долаш.

Хоржамаш хилалехьа хьалхха Раджив Ганде правительства ший лоIамерча наькъа духьалбарий чурча политика хьал чIоагтIа ирдара даькъе цхьадола гIулакхаш де аьттув баьлар. Мехка цхьайолча районашка, эггара хьалха стратегически лоархIаме йолча Къулбаседамалхбузен штате Пенджабе, Инде къаман цхьоагIои территориальни бIарчали арахьара хьал а лоацаш йохае гIерташ дола сепаратистски низаш чIоагтIа хьалхьайна хиннад. Цхьайолча кхыча штаташка чурча реакце дина гIулакхаш тIа гIолла индуистски бусалбайи общинаш шоайла вIашкакхохка гIерташ провокацеш яьй.

Каст-каста хулаш йолча террора акташа дуккха индийски общественность эгIазйигар. Цунах пайда эца гIертар премьер - министр Раджив Ганде политически моастагIий. Иштта, Бхатария Джаната яха правооппозиционни парти правительство отставке яхар хьадехаш хиннай. Мехка чухь санна а доазол арахьа а буржуазни пресса премьер - министра дискредитаци яра кампани йоаржаяь хиннай. Цу гIулакха пайда эцаш хиннаб укх шера бIаьстий а аьхкий а цхьайолча индийски штатий законодательни собранешка хоржамаш долча хана аьттув ца боалаш дисача гIулакхех, мехка тIаэттача экономически халонех, кхыча факторех.

Малхбузен монополистически гIозараша, эггара хьалха США-с, мога а деш реакционни низаша кIалгIолла леладеча зуламашта чIоагIа духьала даьннад мехка прогрессивни низаш. Инде коммунистически парте цхьоагIои республика территориальни бIарччали хилара духьалара антинациональни элементий акцеш хьадда юхатохар духьа шерра кампани йоаржаяь хиннай. Коммунисташа дерригa политически низаш тIахьийхад суверенни Инде моастагIашта духьаларча къовсама юкъе дакъа лаца.

Инде президенталла Рамасвами Венкатараман харжар шоай котало санна лоархI прогрессивни низаша. Цо тешал ду иштта чурча политика хьал тоадараи правительствана хьалхашка латта чоалхане политически экономически проблемаш къоастаяраи индийски халкъа тайп - тайпара тIоанаш ший оагIонгахьа даха доал деча партена мега хилара.

АПАРТЕИДА КРИЗИС

ЮАР-ерча апартеида зуламеча система историена юкъе кIезига яхаяц цIий Iоахийтар дувцаш йола оагIош. Iаьржа цIока дола боккхий нах, кхалнах, кхелетараш... оакхарий хьисапе боабеш бола полицейскеш. Демонстранташта топаш етташ бола салтий... Иштта да расистски режима таханарча ден сурташ. Апартеидана духьаларча южноафрикански къовсамхошта тIалаттача репрессеех долча фотографешеи телевизионни репортажашеи хьахьокх мел чIоагIа эхь дайна шоай доал карара ца далийта гIерт цига расистски кIайбараш. Къулбехьен Африкерча къовсама из трагически оагIув дика йовзаш я. ХIанз цига хьагуш я керда, сел драматични йоаца, бакъда потенциально догдоахилга йола явленеш.

Иштта лоархI шеррача африкански общественносто Дакаре (Сенегал) политическии динеи деятелаш, цIихеза бола Iилмахой, бизнесменаш, журналисташ юкъе а болаш йолча ЮАР кIайча община вийкалий группаца Африкански къаман конгресса (АНК) делегаце хиннача вIашагIкхетара итогаш. Цу событе ший къаьстта лоархIам эггара хьалха из вIашагIкхетар ше а цига тIайийца «Дакарски заявлени» а — из ЮАР-ерча кIезигагIа болча кIайбарий фронт чIоагтIа йохар хьахьокхаш хIама да. Ховш ма дий хIанзалца хьа мехка дуккха дукхагIа африканцаш (27 миллион саг), бесаш дараш оалараши индийцаши (4 миллион саг) воллаше а 5 миллион саг чувоагIача кIайбарий община ЮАР-а 80 процент йолча территорена доалдеш хилар. ЮАР-е даим бахаш хиннача наха беш бар эггара халагIа бола болх ба, цар беча балхах кIайбарашта лучул дуккхаза кIезигагIа хIама а луш.

Расистски режимана духьала къовсам латта дукха ха я. Цунна керте хадданза латт АНК, машара наькъаца гIулакх тоаде гIерташ итташ шерашка хьаена йола. Бакъда цу наькъаца апартеида дIайоаккхалургйо а ц и л г а х кхийттачул тIехьагIа патриоташа герз бе деллад.

Дакарски вIашагIкхетаро хьайийллай апартеидана духьаларча къовсама керда оагIув, цIаькха а хьахьекхад: апартеида кхел чакхъяьннална.

Геннадий ШИШКИН. (ТАСС).

Партийни дешара шера итогех

ЮКЪАГIДИСАРИЙ АНАЛИЗ А ЕШ

Политически а экономически а дешара системерча 1986—1987 дешара шера гIишлонхой керттерча декхарех цаI хилар парте XXVII съезда, КПСС ЦК Пленумий материалаш Iомаяр. Политически дешара керттера чулоацам хьахьокхаш яр мохк социально-экономически дегIаккхувлалга сихдара проблемаш, хIаьта экономически дешаре — производствана интенсификаци яра проблемаш.

Партийни организацешта а пропагандисташта а хьалхашка оттадаь лоархIамегIдола декхар дар кердача тайпара болх белга яхар фуд, бухсоццаш из мишта кхоачашде деза, парте хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдеча сага лоархIам малагIа ба, уж кхоачашдара хIара болхлочунгара дIадехар фуд яхача деша маIана хIара ладувгIархо духтIавоаккхалга.

Уж декхараш кхоачашдара гIишлошъеча управлене парткомо, методически совето хадданза болх баьб пропагандистски кадраш кийчъеш.

Практико хьа ма хьоккхара, пропагандистий дешара эффективнегIа йола форма, занятеш яра методика знанешца, коллектива экономически а социальни а вахарах йолча информацеца уж Iалашбара гIо дераш я массаза болх беш йола семинараш. Чакхдаьннача дешара шера шиъ яр тха уж «Мохк социально-экономически дегIаухалга сихдар» яхачеи «Производства интенсификаци» яхачеи курсех. Нохч-ГIалгIай гIишлон управлене специалисташа чакхъяьхар семинараш, балха опыт дIахьай йовзийтар пропагандисташа хьайийлла урокаш тийллар.

Ший болх тоабара, совета кхоачашдеча гIулакхашта керда лостам балара дукха уйла йир методически Совето. ХIаьта цхьан заседане соцам бир, пропагандисташ кийчбарал совгIа, занятеш яра методсовета членаша цар анализ е еза аьнна, цул тIехьагIа яьча методсовета заседане занятей итогаш а ювцаш.

Цу тайпара заседани йир методически совето «Дикал — политически декхар» яха занятi хинначул тIехьагIа. Цхьабакъда, из занятя ялехьа пропагандисташта елар кхы тIа а эшаш йола материалаш: дикала дешай хьакъехьа дувцаш ЧИУС-а керттерча технолога Г. М. Мовшовича, Iилма-техническе прогресса дешай хьакъехьа дувцаш технически отдела начальника Р. М. Солтамакова кийчъяь выступленеш.

Масала, СМУ-7 керттера инженер Эгиев ГIаламата Мухьмад пропагандист вола марксизма-ленинизма ларлаш Iомаеш йолча школера занятеш. Даим а лакхача идейно-политически боараме чакхйоах цо уж. ХIара шера хадданза лакхъю цо ший пропагандистски говзал, ший гIулакх кхолламе кхоачашду. ХIара занятe формаш а методаш а кердаяха хьож из. Масала, тха управлене духьашха цо юкъейоалайир анкетировани яра метод. Занятi дIайолаялалехьа хIара ладувгIархочоа дIалу балха тIа нийслуча тайп-тайпарча ситуаце хьакъехьа массехк хаттар тIадола анкета. Занятi чакхйоалача хана дагабувл уж цу хаттарий чулоацамах. Е хьаэцаргья вай, масала, КПСС ЦК январски Пленума решенеш ювцаш яь занятi. Цу решеней керттерча дешай маIана духтIавалара къаьстта теркам тIабахийта йийшар уж пропагандисташе. ХIаьта керттердар — хургдолча къамаьла ладувгIарий теркам тIаззар, Пленума соцамий, цига М. С. Горбачева яьча доклада чулоацама керттера положенеш дIайовзийтар массанена, уж дIаходахьа, шоай вахара практикаца айхха ювзалга дийхар хIаранегара. Метод пайдане хилар, тайп-тайпара аспекташ, проблемаш хьагучаяха гIо дир цо. Иштта, цхьаннена тара шоллагIъяр йоацаш чакхйоахар ший занятеш М. Эгиева.

Пропагандисташ кийчбара бе-бе йола формаш юкъейоалаяьяр методически Совето. Чакхдаха доладир цу е вокх проблемех дола бакъдар гучахьа дувцаш хинна «герга истол». Цу тайпара «герга истол» даьдар укх дешара шера «Къахьегамхой политически экономически дешара системана перестройка яра Керттера лостамаш» яха КПСС ЦК проект ювцача хана. Цу вIашагIкхетаре дагабувлаш марксистско-ленински образовани эргаяккхара хьакъехьа йола тайп-тайпара предложенеш елар ладувгIараша.

Парткомо, методически Совето чакхъяьхача цу мероприятеша гIишлошъеча управлене дуккхача пропагандисташта таро елар пропагандистски балха йIаьхий опыт Iоае а лакхача идейно-политически боараме дешара шу чакхдаккха а. Къаьстта белгалбаха лов тхоай дикагIбола пропагандисташ СМУ-2 начальник Т. У. Яндаров, ГЗЖБК отдела начальник Т. М. Мельникова, ССМУ начальник И. Мальсагова, «Чечингстройтранс» ПАТО-ра пропагандисташ А. А. Маллаеви М. К. Шамилеви, СМУ-6 начальник М. Т. Газимагомадов. Лакха оценка а луш, чакхдаьккхад цар дешара шу.

Бакъда, халахете а, дIалахача дешара шера гIишлошъеча управлене цхьайолча подразделенешка дукха гIалаташ нийсдалийтад цу балха тIа. ТIа-тIа кердадоахаш дувца дийзад методически Совето цIеноош деча комбинате хиннача кхоачамбоацарех. Предприяте балха еррига оагIонашта перестройка яра коллектив оарцагIъяккхара гIо деш дацар укхаза политически дешар. ХIаьта комбината гIулакхий моллагIа оагIув хьайийцача да велалургволаш дацар, дукха яр къоастаянза йола проблемаш: изделей, гIишлон-монтажни балхий дикал лоха яр, планови хьокхамаш кхоачашдара тIехьара къовсам лаьгIбаьбар укхаза, эсала юкъекхувл бригадни подряд, во лел кадраш хьахаржара а уж дIа-хьа нийсъяра а гIулакх. Цу хьалашка чIоагIбе безар идеологически а кхетамбалара а болх, хIаьта из комбинате динзар.

Лохача идейно-теоретически боараме чакхъяьлар коммунистически къахьегама школашкара итогови занятеш гIишлон балхашта механизаци яра управлене, № 8 йолча СМУ.

Къахьегамхой образоване система КПСС ЦК дIадехарашка хьежжа хургйолаш марксистско-ленински дешар эргадаккхара даькъе дукха гIулакхаш чакхдаха деза кердача дешара шера управлене партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша. Цу гIулакха тха методически Совето белгалдаьхад хьадда наькъаш, дерригa дергда нийсденна гIалаташ дIахо йодача хана кхы ца хилийтара.

В. ДАНИЛОВА,
ЧИУС политпросвещене кабинета заведующи.

«Союз ТМ-3» яха космически кема урагIдахийта лаьрхIа ха 22 июле Московски ханах 5 сахьати 59 минути яьлча я. Из хоам бир советски сирийски журналисташка Ю. А. Гагарина цIерагIча космонавташ кийчбеча Центра начальника заместитела авиаце инарал-майора А. Леонова. Полет яра болча кандидаташкара цIенхаштта экзаменаш нийцача комиссе заседане къоастаяь керттерен дублирующин экипаж гайтар цо.

Хьалхарча экипажа юкъебахаб подполковник А. Викторенко, СССР летчик-космонавт А. Александрови Сире ВВС подполковник М. Фариси. ШоллагIча экипажа юкъебахаб подполковник А. Соловьев, СССР летчик-космонавт В. Савиных, подполковник М. Хабиб. Шаккхе а экипаж цхьатарра дика кийчъяь я, цудухьа царех малагIа экипаж орбита тIа гIоргья юххера а къоастадергда Байконур космодроме паччахьалкхен комиссе.

СУРТА ТIА: кийчбенначул тIехьагIа традицегIа космонавташ Звездни городокерча Ю. А. Гагарина кабинете баьхкаб. Аьрдехьара аьттехьа (уралатт) — В. Савиных, А. Соловьев, А. Викторенко, А. Александров; (хайшабагIа) М. Хабиби М. Фариси.

А. ПУШКАРЕВА сурт. ТАСС фотохроника.

БАРТ ХИЛАРГА ХЬЕЖЖА

Планерка чакх а яьна, цехий кулгалхой, специалисташ арабовлача хана Гуцериев Микаьила аьлар:

— Александра Павловна, Iа кIеззига сабарделахь дIа ца йодаш.

— Кастта вIашагIтохаш я халкъа эшача товарий выставка-хьажар, — аьлар Гуцериева. — Цига яхьийта еза хIамаш а предприятера хила веза викал а белгалвоаккхаргва вай хIанз.

Из тайпа къамаьл хилар художественни промыслай производственни объединене генеральни директора М. Гуцериевеи цу предприяте планово-экономически отдела начальника А. Замяткинаи юкъе дукха ха йоаццаш.

Директора кабинете цу хана бар керттерча цехий кулгалхой. Массане цхьа барт а болаш соцам бир выставке-хьажаре барзкъаш, пхьегIаш, елочни ловзоргаш яхьийта. Царна юкъе да маIача наьха цIагIа дувхаду халаташ, диванаш тIа тувса бархаташ.

Выставке хьажа баьхкачар къаьстта теркам тIаозар объединене хьаьяьча продукцена. ЛаьрххIа долча книжка тIа дика мах хоадабеш яздора цIагIа лелаеча пхьегIех, берий теникех.

Йоккхача ассортиментагIа я художественни промыслай объединене арахеца продукци.

— Оаха керда арахеца йолаьча хIамаех да маIача наха цIагIа дувхаду халаташ, — аьлар централььи экспериментальни лабораторе начальника Т. Кирюхинас. — Уж эцархошта чIоагIа хьашт долаш долга гучадаьннад. Дика дIаэц уж мах беча организацеша а. Бакъда, йоккхий партеш арахеца йиш яц тха.

— ХIана?

— КIезнга да хьалуш дола кIада, из а хьалхагIа санна лаьрххIа саг а вахийта «тIемаца» даккха дезаш да.

Укх лабораторера Татьяна Николаевнай хьалхаленца дIадолалу йохка дIайохьийтача хIамашта мах оттабелга, укхазара дIадолалу керда изделий массови арахецара цехашка дIачуйохьийталга. Вешта аьлча, центральни лаборатори шийй тайпара кизга да, цу чу шаьра гу арахецача продукце дика оагIонаш, сакхаташ. ХIаьта тIеххьара а укхаза белгалдоаккх арахецача продукце боарам мел хила беза.

Цу деррigнена эшаш да лабораторе болхлой шоай гIулакх дика довзаш, наьха хьашташ ма дарра кхетадеш хилар. Шийй а шийй новкъостий а болх иштта дика вIаштIехьбаккха ховш саг я Татьяна Николаевна.

— Кирюхина укхаза еча гIоне тоабала болабелар лабораторе болх, — яхаш дувц М. Гуцериева. — ТIаккха цу гIулакхо шийй даькъе тоабу ерригача объединене болх а.

Лабораторе кулгал а деш болх беш ба художникаш-модельераш, цехий, филиалий дуккха а говзанчаш. ЦIаккха а хада йиш йолаш бац царна юкъера бувзам.

Наьха хьашташ довзар, ма хулла уж диззагIа кхоачашдар — иштта да укх тIеххьарча хана объединене коллективо шийна хьалхашка оттадаь керттера декхар.

Хьожаргда вай хьалха дIаихача ханашца нийсдича малагIа хувцамаш хиннад укхаза, тахан вай мехка хулаш латтача эргалоний талгIе хьокхаенна йий-теш объединене балхах?

Дуккхача хана денз республике тIехьаюсача предприятешта юкъе яр объединени. ХIара шера лохлора экономически хьокхамаш, лакхлора тIадуса декхараш.

Масала, дIадахача шера пхе бетта 243 эзар сом декхар тIадисар коллектива. ХIаьта цул хьалха дIанхача ханех-м вай дувца а дувцац. Складашка хьаIайра бIаьш эзараш сомий маьха наха дIа ца эцаш диса товараш. Ха дIа ме йода талхаш латтар уж. «Фухха даь а план кхоачашъе еза», йоахар кулгалхоша, хIаьта из кхоачаш а йора, цхьабакъда продукци маьхала яккхара задани-м фухха дича а кхоачашъеш яцар, хIана аьлча — продукци-м хIаманна пайдана яцар. Цу тайпара хьал дIахо ла йиш йолаш яцар. Из дика кхетадора моттигерча промышленноста министерстве а. Цудухьа кхы хьем а ца беш, укхаза хьожабир гIулакх дика довзаш бола говзанчаш. Царца вар хIанзара объединене генеральни директор Гуцериев а. Укх шера май бетта шу даьннад уж хувцамаш хинна. Цу хана денз йолча юкъа вIаштIехьдаьннад тIадиса хинна декхар дIатакха а, ворхI эзар сома маьха пайда бе а. ХIаьта из къаьгга тешал да тIехьа тIайоагIача хана кхы а лакхагIча хьокхамашка кхоачаргхилара.

Республикерча хьалха латтача предприятешта юкъе я хIанз объединени. Цо толамца кхоачашъяьй хьалхарча квартален ялх беттен планаш, продукци арахецарей из маьхала яккхарей заданеш. Тахан цу объединене арахецаш йода продукци Грознерча тикашкара лаха атта дац. Цо цIаькха а тешал ду предприяте коллектив, дикача наькъа тIа яьнна хилара.

А. ТЕМИРХАНОВ.

Хайча дика да

КХАЧА БААРА РЕЖИМ

Сага унахцIенонна боккха лоархIам болаш я кхача баара нийсса вIаштIехьъяьккха режим.

ХIама даа деза лаьрххIа белгалъяьккхача хана: дийнахьа 3-зза е 4-зза.

ЧIоагIа зене да Iуйрийна, хIама а ца юаш, балха вахар. Перерыв йолча хана хIама кхалла еза, е чай тIа а молаш, даьтта тIахьекха маьхк яа еза. Пхьор Iовижале ши сахьат хьалха диача бакъахьа да. Сарахьа кера хала бола а чIоагIа кIома а кхача дика бац. Из дойя, наб сатем боацаш хургья.

Каст-каста го йиш я молагIбола кхача кIомбе гIерташ бола нах. Е бурч, е уксус, е горчица тох цар даарех. Дицде йиш яц чIоагIа кIома бола кхача унахцIенонна зене болга. Иштта зене да сов бIайха кхача баар а.

Кер хьалбиззалца хIама даа гIертар нийса дац. Зене да кхача буача хана дукха хий мелар а. Из кхаь пелал дукхагIа хилийта йиш яц. ТIехбаьккха буа кхача кера зене хинна ца Iеш, чIоагIа Iаткъ сага дега а.

Биача кхачо дегIа дукхагIа пайда бергболаш, из ма хулла дикагIа Iовша беза. Цудухьа сих а ца луш даа деза хIама. Ца Iовшаш кхача бааро кера тайп-тайпара лазараш хилийта йиш я. ЗIамига волча хана денз Iомаве веза саг кхача дика Iовша.

Теркам тIабахийта хьежа веза цергашкеи кхалашкеи. Уж хIара дийнахьа цIенъе еза. Талхаш латтача цергаштеи кхалаштеи дарба дайта деза, йоацачарна когаметта бердаш а оттадеш.

Кхача баале хьалха а биачул тIехьагIа а бага хий кхерзача бакъахьа да. Иштта эшаш ду шун тIа ховча хана кулгаш дилар а кIаьдвеннавале — кIеззига салаIар а.

Аппетит чIоагI а лу диар дегIах дикагIа дIа а латт лаьрххIача сахьаташка хIама дуаш хилча.

Тхьамко лохъю аппетит, маларо лерттIа болх байтац керага.

Диц ма лелаш кхача баара режим унахцIено лораяраи чIоагIъяраи лоархIаме йолга.

Гражданаш! Ма телхае шоай гигиена. Из накъадаргда шоана-шоашта а, шун дезала а, обществана а.

Б. ТЕСЛЕНКО,
республикански санитарни просвещене ЦIен лор.

Пушкин хинде меттала

Москвера А. С. Пушкина цIерагIча паччахьалкхен музейна кхы цхьаькха керда экспонат тIакхийтай—«Радуга» яхача издательствос хинди меттала арахийца шин томах латта Пушкина хержа произведенеш. Индийски землячества цIерагIча музейна книжка дIаделар Инде таржамхой Ассоциаце преме лауреата, поэта Мадан Лал Мадхус.

Шин томах латт из книжка индийски дуккхача меттала тираж 15 эзар экземпляр йолаш арахийцад (хинде, урду, пенджаби меттала пхипха эзар долаш), хIаьта 15 эзар тираж — английски меттала.

Пушкина къаьстта произведенеш — «Руслани Людмилеи», «Капитана йоI», «Дубровский», «Белкина повесташ», «Пиковая дама», «Чкъаьрий лувцачохи чкъаьралгахи бола фаьлг» — издательствос индийски ворхI меттала кепатехай.

Пушкина творчески тIехьале дукхача хана денз дунен деррigача халкъий, цу даькъе индийски халкъа духовни искусства дакъа а хинна дIаэттай. Сийлахьча эрсий поэта произведеней переводаш индийски дешархочоа советски наьха духовни культура ганз кIоаргагIа кхетае а, цун мах бе а новкъостал ду.

(АПН).

Болх тоабе беза

ДIадахача пIаьраска дийнахьа КПСС Нохч-ГIалгIай обкома заседаней зале хилар маларца, алкоголизмаца, наркоманеца къовсам лоаттабара йолча республикански координационни совета аргIанара заседани. Цига дакъа лаьцар ца малара тIехьарча Ерригсоюзни общества районнии городскойи советий викалаша, партийни, советски, общественни организацей болхлоша.

Ца малара тIехьарча Ерригсоюзни общества республикански совета председатела заместитела В. Сайкова шийй доклада тIа белгалдаьккхар, укх тIеххьарча хана нах цамоларий обществана юкъеозаш республике тоъал болх баьлга. ДикагIа хиннай антиалкогольни чулоацам бола гойтара агитаци, хьинарегIа чакхбоакхх профилактически болх. Кхычарел дикагIа бу из болх Наурски, Шелковски, Грозненски районни Советаша. Цар аьттув баьннаб 70—80 процент къахьегамхой, гIулакхера нах цамоларий обществана юкъеоза.

Цхьабакъда, кIезига яц из болх тесса бита моттигаш а. Къаьста во латт хьал Ачхой-Мартановски, Малгобекски районашка. Нийслу цхьаболча кулгалхоша общества юххьанцара организацеш хьаяра духьале еш а. Масала, иштта даьд Малгобекски района «Луч» совхоза директора А. Томова.

Республике шерра даьржад цамалара зонаш хьаяр, цамалара кIираш, бетташ чакхдахар. Новкъа дале а, царех цхьайола мероприятеш духхьал болх бу аьнна моттийтар духьа еш я. Цхьаккха пайда ца баларал совгIа, доккха моральни зе ду цар.

Докладчико дийцаб бакъдеш дар Сунженски, Назрановски, Грозненски районни Советий викалаша дийцар а. ХIанз а Iемабац цхьабола кулгалхой нахаца индивидуальни болх бе. КIезига новкъостал ду моттигерча партийни советски органаша ца малара тIехьарча общества болх дикагIа вIаштIехьбаккхара.

Заседани чакхйоалаш къамаьлаш дир маларца, алкоголизмаца, наркоманеца къовсам лоаттабара йолча координационни совета членаша.

М. МУРАТОВ.

Журналисташ Iомалуш ба

ДIадахача шоаттдийнахьа городашка Гудермесеи Малгобекеи, Знаменское яхача юрта, Гикало цIерагIча поселке чакхъяьлар НГIАССР журналистий Союзо, КПСС обкома кепайоазон, телевидене, радиовещане секторо кийчъяь зональни семинараш. Цига шерра дийцар перестройка дIадехарашка хьежжа экономически социальни дешаш къоастадеча моттигерча газетий лоархIамах, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 70 шу дизар дезде кийчо яр кепайоазоне а радио чу гIолла а дувцарах.

Семинарий доакъашхоша кIоаргга тахкар публикацеш, уж КПСС XXVII съезда, цул тIехьагIарча КПСС ЦК Пленумий, дукха ха йоаццаш массови информаце средствай, творчески союзий кулгалхошца М. С. Горбачева даьча къамаьло дIадехарашка хьежжа хургйолаш. Иштта опыт дIа-хьа эцаш болх а бир.

Хин тоатолгаш уд...

ХIара дийнахьа лоархIамегIа хулаш доагIа молача хин кхомбари цун хьурмат дари. Цох лаьпа дувцаш дукха плакаташ арахец, из дувц газеташтIеи журналаштIеи, радио чу а телевизор чу а.

Шеко яц, цхьа саг хургвац ца хозаш, ца дешаш. ХIаьта а цу гIулакхага лерг ца хьокхараш, цун шиш ца бераш кIезига бац.

Масала... Ши бутт гаргга ха я Петропавловское шоссе яхача улицагIарча № 66 йолча цIен подвальни помещени йизза хий латта. Бахьан: яьнна ух турбаш. Из цIа шийй баланса тIа долча «Чечингпромстройматериалы» объединенена чуйоагIа КСМ-2 кулгалхой из гIулакх шоашта ше ма дарра довзаше, къорен меттазеи бола нах санна, таккхалча багIа.

Дош хьога да-кх, КСМ-2 директор Iимиев Беслан...

А. ДЖАМБУЛАТОВ.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕПРОГРАММА

21 ИЮЛЬ
I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минот». Iуйрийнара информационно-музыкальни программа.
8.30 — ЦТ экрана тIа хьалхара «Фердинанда Люса вахари валари» яхача художественни фильма. 1-ра сери.
9.40 — «Дийна Iалам».
10.40, 16.40, 17.25 — «Кердадараш».
16.10 — «Iилмаи къахьегамеи союз». «8000 метр хина кIалха», «Уйлан фу мах ба?» яха документальни фильмаш.
16.40 — «Довзий - те хьона закон?».
17.30 — «Оалхазараш малашд-те?», «Мама ихы дер дайна лелар яц» яха мультфильмаш.
18.00 — «Тха беш».
18.30 — «Нагахьа санна унахцIена хила безам бале». «Сона нек де хов». Хьалхара передача.
18.45, 22.50 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «ЦIа хьалде хар». Хьалхара передача. Казахски ССР Кзыл-Ордински боахамий хьокхам тIа юртарча жилищни гIишлон опытахи проблемаехи.
19.20 — «Резонанс». «Гаргара Малхбоале: тохкама ха».
20.35 — МИСИС культура Двореца «Глобус» яхача политически илле ансамбла концерт.
21.00 — «Ха».
21.40 — ЦТ экрана тIа хьалхара «Фердинанда Люса вахари валари» яхача художественни фильма. 1-ра сери.
23.05 — «Оаха са миштта лоI». Авторски илле III-ча Московски фестивала доакъашхой выступлени.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.20 — «Лаьтта дIале» яхача документальни фильма премьера. Сага шийй лаьтта кхела хьалхашкарча бехктокхамах.
9.10 — Узбекски ТВ, ВР камерни оркестра концерт.
9.40 — «Салют, Мария» яхача художественни фильма. 2-гIа сери.
10.50 — «Будильник».
11.20 — «Эрсий къамаьл».
11.50 — Французски мотт. Iомабу. 1-ра шу.
12.20 — «Карино» яха берашта лаьрхIа фильм (Польша). 1-ра сери.
13.30 — «Халкъа творчество». Телевизионни обозрени.
14.15 — «Кердадараш».
17.35 — «Кердадараш» (гIалгIай меттала).
17.40 — «1917. Февраль» яха Iилма-довзийтара фильм.
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (нохчий меттала).
18.15 — Минск — Варшава телетIийй.
19.15 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
19.30 — СССР футболах йола чемпионат. «Терек» — «Динамо» (Махачкала). 2-гIа тайм.
20.20 — «Бийса даькъала хийла шун бераш!».
20.30 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).
21.00 — «Ха».
21.40 — Футбол. ДоттагIален вIашагIкхетар. СССР олимпийски сборни — Польша сборни. 2-гIа тайм. «Динамо» яхача Центральни стадионера передача.
22.25 — Волейбол. Кхалнах. А. И. Чинилин дагалоацаш йола дунен халкъашта юкъера турнир.
23.10 — «Кердадараш».

22 ИЮЛЬ
I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минот». Iуйрийнара информационно - музыкальни программа.
8.30 — ЦТ экрана тIа хьалхара. «Фердинанда Люса вахари валари» яхача художественни фильма. 1, 2-гIа сереш.
10.50, 16.00, 17.05 — «Кердадараш».
16.15 — Мински берийн кхувшбоагIарийн спортивни школах долча «Созвездие» яхача документальни фильма премьера.
16.35 — Музее гIолла телеэкскурси. «Кремлера В. И. Ленина кабинети квартиреи».
17.30 — Польша къаман цIейга. ПНР телевидене программа.
18.30 — Нагахьа санна унахцIена хила безам бале. «Сона нек де хов». ШоллагIа - передача.
18.45, 22.50 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «ЦIа хьалде хар «Казахски ССР Кустанайски областа боахамий хьокхам тIа юртара гIишлош хьалъяра опытахи проблемаехи. ШоллагIа передача.
19.20 — «Огник». Чурек и малыш» яха мультфильмаш (Туркмени).
19.40 — «Зелена Гура-87». ПНР доттагIален концерт.
21.00 — «Ха».
21.40 — ЦТ экрана тIа хьалхара. «Фердинанда Люса вахари валари» яхача художественни фильма. 2-гIа сери.
23.05 — «Дунен кагирхойи».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.20 — «Конаревайна наб кхетац», «Этот неудобный турубара» яха документальни фильмаш.
9.00 — «Украински сувенир».
9.20 — Немецки мотт. Iомабу. 2-гIа шу.
9.50 — «Понятовера бераш». Польшера передача.
10.30 — «Шахматни школа».
11.00 — «Йиiги сармаки», «Малинови варенье» яха Д. Биссета фаьлгий мотивех оттадаь мультфильмаш.
11.20 — Советски композиторий произведенех оттадаь концерт.
12.25 — «Карино» яхача берашта лаьрхIача фильма 2, 3-гIа сереш.
14.05 — «Кердадараш».
17.15 — «Кердадараш» (нохчий меттала).
17.20 — «Бела Кун» яха документальни фильм.
18.25 — «Сакъердаме сахьат» яхача эстрадни ансамбла концерт (нохчий меттала).
19.15 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
19.30 — «Сох болхло хургва...».
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Сен уйла йора циска кIорига.
20.15 — Киноафиша.
21.00 — «Ха».
21.40 — Концерт.
22.45 — Волейбол. Кхалнах. А. И. Чинилин дагалоацаш йола дунен халкъашта юкъера турнир.
23.30 — «Кердадараш».

23 ИЮЛЬ
I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минот» Iуйрийнара информационно - музыкальни программа.
8.30 — ЦТ экрана тIа хьалхара. «Фердинанда Люса вахари валари» яхача художественни фильма 2, 3-гIа сереш.
10.45 — «Карнавал» яха Р. Шумана музыках оттаьь фильм-балет.
11.15, 16.00, 17.20 — «Кердадараш».
16.15 — Египта хIанзарча вахарах, мехка тахан хьалхашка латтача проблемаех йола «Каирера Порт-Саиде кхаччалца» яха передача.
16.35 — «...Ялхайтта шу даланза а бонкхагIа а бараштa».
17.25 — «Дийн политикеи».
18.00 — «Са хьамсара Даьхе» яха фотоконкурс.
18.15 — «Ца малар — вахара хьисап».
18.45, 22.25 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «ЦIа хьалде хар». Казахски ССР Кустанайски областа боахамий хьокхам тIа юрта гIишлош хьалъяра опытахи проблемаехи. КхоалагIа передача.
19.20 — РСФСР просвещене министраца Г. П. Веселовца хинна къамаьл.
19.35 — Йоккхача планаца — саг». Тбилисера XX-ча Ерригсоюзни кинофестивалера фильмаех.
21.00 — «Ха».
21.40 ЦТ экрана тIа хьалхара. «Фердинанда Люса вахари валари» яхача художественни фильма. 3-гIа сери.
23.00 — «Чешме-87». Эстрадни илле дунен халкъашта юкъера конкурс (Турци).

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.20 — «СибарегIара гета» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
8.50 — Испански мотт. Iомабу 2-гIа шу.
9.20 — БоргIал могасолоаш тIа» яха фильм-концерт.
10.10 — «Юхайнстхила горнисташ!».
10.55 — «Дицценна ваь ди», «Крококот» яхача Д. Биссета фаьлгий мотивех оттадаь мультфильмаш.
11.15 — «ЦIера рейсаш» яха телевизионни документальни фильм.
12.05 — «Карино» яхача берашта лаьрхIача фильма 4,5-гIа сереш.
13.45 — «Кердадараш».
17.50 — Киножурнал.
18.05 — «Спортивни вахар» (нохчий меттала).
18.35 — «Социалистически декхараш. Миштa кхоачашду уж? (гIалгIай меттала).
19.05 — «Ваь барт ахчал бегагIа» яха документальни фильм.
19.15 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
19.30 — Мультфильм.
19.50 — «Дезала педагогика».
20.20 — Фильм.
20.30 — Иордане общественни деятелагара Абдулла Саид Хаддадагара ийца интервью (нохчий меттала).
20.50 — «Къьнара Бактри» яхача Iилма-довзийтара фильма премьера.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Музыкеи вайи».
22.45 — Волейбол. Кхалнах. А. И. Чинилин дагалоацаш йола дунен халкъашта юкъера турнир.
23.30 — «Кердадараш».

24 ИЮЛЬ
I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минот» Iуйрийнара информационно-музыкальни программа.
8.30 — ЦТ. Экрана тIа хьалха. «Фердинанда Люса вахари валари» яхача художественни фильма 3, 4-гIа сереш.
10.35 — Л. В. Бетховен — скрипкацара оркестра лаьрхIа ши романс.
10.55, 16.00, 16.45 — «Кердадараш».
16.15 — «Тха экипаж» яха телевизионни документальни фильм.
16.50 — Д. Лондона турпалаш экрана тIа. «Иикий дайна дошо» яха художественни фильм. (Румыне — ФРГ — Франце).
18.00 — «Iилмеи вахари». СССР АН Центральни экономико-математически институтa Iилманхоша социологически тохкамаш дара областе баьча балхах.
18.45, 22.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — ДIалокх ССР Союза ГАБТА брасс — квинтета.
19.15 — Бонкхийчарна лаьрхIа контрольни. Останкино Концертни студе передача авторашца И. Ш. Ахдхановца, С. Волошинайца вIашагIкхетар.
21.00 — «Ха».
21.40 — ЦТ экрана тIа хьалхара. «Фердинанда Люса вахари валари» яхача художественни фильм 4-гIа сери.
23.00 — «Оаха машар хорж». Машара тIехьарча советско-америкаyски цхьанарча похода доакъашхошта хетадаь заключительни концерт.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.20 — «Паспорт в бессмертие» яхача телевизионно-документальни фильма премьера.
8.45 — «ДегагIозале — из илли». Фильм-концерт.
9.45 — «Мустай Карим. Дагалоацама кулго кIалтIайоах хинначун къьна оагIонаш» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
10.25 — «Холодильника чу дилла доккха лоа». «Музыка урок» яхача Д. Биссета фаьлгий мотивех оттадаь мультфильмаш.
10.45 — «Ванюшина бераш» яха художественни фильм.
12.20 — Английски мотт. Iомабу 2-гIа шу.
12.50 — «Корино» яхача берашта лаьрхIача фильма 6-гIа сери.
13.40 — «Тха беш».
14.10 — «Кердадараш».
17.25 — «Кердадараш» (нохчий меттала).
17.30 — «Гом боаца портрет» Iилма-довзийтара фильм.
17.45 — «Республика кхашка». Рейд (гIалгIай меттала).
17.55 — «ГIулакх ду культура лакхъяра тIехьа» Торговле болхлой денга (нохчий меттала).
18.15 — «Дикала гаранти» Iилма-довзийтара фильм.
18.35 — Н. Мамакаев. Даьхех дола иллеш (нохчий меттала).
19.10 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
19.25 — «Массанена а хIаранена а» яхача программа выездной приемни БАМе я. Хьалхара передача.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!»
20.10 — «Шун письмоех» оттадаь концерт (гIалгIай меттала).
20.40 — СССР — НДРЯ: доттагIали барт цаI хилари.
21.00 — «Ха».
21.40 — Фестивалаш, конкурсаш, концерташ.
22.50 — «Ступени» яха А. П. Чехова письмоех оттадаьча документальни фильма премьера.
23.10 — «Кердадараш».

25 ИЮЛЬ
I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минот» Iуйрийнара информационно-музыкальни программа.
8.30 — «Фердинанда Люса вахари валари» яхача художественни фильма. 4-гIа сери.
9.30 — Бераштa лаьрхIа «Хьанна а сендухьа а» яха передача.
10.00 — «Саг, Лаьтта, Всеенни». ДIахьу — Советски Союза шозза Турпала В. И. Севастьянова.
10.30 — Халкъа творчества шоллагIа Ерригсоюзни фестиваль. Фестивала позывнеш.
11.00 — «ГIулакхах дола къамаьл». Потребительски кооперацe балха керда формаех. ДIахьу — В. П. Бекетова.
12.30 — ДIалокх М. Воронцовас (флейта).
12.45 — СССР ТIема-Форда Флота Ден хетаь «Котбаьннараш» яха передача. Цига дакъа лоац Краснознаменни Къулбаседа флота командующе эдмирала Н. М. Капитанеца, Краснознаменни Iаьржача Форда флота штаба начальника В. Е. Селиванова, Советски Союза Турпала В. С. Пилипенкос, иштта кхычар.
14.00 — «Массанена а хIаранена а» яхача программа выездни приемни БАМе я. ШоллагIа передача.
14.30 — 18.35 — «Кердадараш».
14.50 — «БIаргагуше теша хала дар».
15.50 — «Содружество» яха телевизионни журнал.
16.20 — «ЦТ дошо фондера». «Владимир Тендаков».
17.30 — «СелаIад» яхача халкъа творчества дунен халкъашта юкъерча фестивала телепрограмма. «Шри Ланка халхараш».
18.05 — «Мереди малхи», «Спорт», Ткъамаш доахка вира кIориг» яха мультфильмаш (Туркмени).
18.40 — ДIалокх Беседина Галинас.
19.05 — Сийлахь-боккхача Октябра юбилейга. Исторе довргдоаца мугIараш. «ЦIена сигале» яха художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Саьташа илли лоикхача хана». Салтий илле фестиваль. Перерыв йолча хана — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.20 — Ритмически гимнастика.
8.50 — «Iуйрийнара почта».
9.20 — ТIема Форда Флота денга. «Новикъост адмирал» яха телевизионни документальни фильм.
10.10 — «Фаьлгаш, фаьлгаш, къаьнача Арбата, фаьлгаш» яха субтитрашца художественни фильм.
11.55 — «Арагон» яхача Гавански фольклорни ансамбла выступлени (Куба).
12.20 — Хина кIалхарча ориентированнех йола СССР чемпионат.
12.50 — Тео Адама хьех... ГДР-ра концертни программа.
13.55 — «Iалаьмате тамашийна хIамаш», «Керда фаьлг» яха мультфильмаш.
14.25 — СССР бахача наха VII-гIа ерригсоюзни переписа накъадолхаш.
14.40 — «Тха вернисаж» — Тайп-тайпарча мехкашка гIолла.
15.10 — Фильм-реклама.
15.15 — ДIайодаш я шоллагIа Ерригсоюзни (нохчий меттала).
15.45 — «ДоттагIий экран». Иристонах дола илли — Къулбеседа-ХIирий телевидене программа.
16.25 — Ах бийса ялалехьа а яьлча а». Информационно-музыкальни передача.
18.00 — Футбол. СССР чемпионат. «Динамо» «Москва) — «Спартак».
19.45 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!» «Ушастик йоккха хила миштта гIертар» яха мультфильм.
20.00 — Волейбол. Кхалнах. А. И. Чинилин дагалоацаш йола дунен халкъашта юкъера турнир.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Анна Каренина» яхача художественни фильма 1-ра сери.
22.55 — «Кердадараш».

26 ИЮЛЬ
I ПРОГРАММА
СССР ТIЕМА ФОРДА ФЛОТА ДИ
ТОРГОВЛЕ БОЛХЛОЙ ДИ

7.00 — «90 минот» Iуйрийнара информационно-музыкальни программа.
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.15 — «Спортлото» тираж.
9.30 — «Будильник».
10.00 — «Аз гIулакх ду Советски Союза!»
11.00 — «Iуйрийнара почта».
11.30 — «Никъберий клуб».
12.30 — «Музыкальни киоск».
13.00 — «Юртара сахьат».
14.00 — «УнахцIено».
14.45 — «Шана кIала гIолла Полюсага» яха телевизионни очерк.
15.15 — «Идея эш».
15.45 — «КхоалагIча Планета кIайле» яха мультфильм.
16.35 — «Тахан — СССР ТIема-Форда Флота Ди. СССР ТIема Форда Флота главнокомандующе, СССР оборона министра заместитела, Советски Союза Турпала, Флота адмирала В. Н. Чернавина выступлени.
16.50 — «Шо хьех СССР ТIема Форда флота образцови оркестра». ВIашагIкхетар Останкино Концертни студе хургда.
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.50 — «СелаIад» яхача халкъа творчества дунен халкъашта юкъерча фестивала телепрограмма. «Малбоалехьара симфони» (Сири).
19.15 — «ЦIенача дег тIара». Оренбургски областа къахьегамхошца вIашагIкхетар. ДIахьу — СССР халкъа артисткас В. М. Леонтьевас.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Куба ашараши ритмаши».
22.05 — Футбольни обозрени.
22.50 — «ДIалокх Ф. Бадалбейли (фортепьяно).
23.15 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка е дIаоттаI»
8.20 — ДIалокх А. Князева (виолончель).
8.50 — СССР ТIема-Форда Флота Денга. «Массаза а флотаца» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
9.10 — «Дирижер» яха Еревански камерни оркестра керттерча дирижерах З. Варданянах дола фильм.
9.35 — Реклама.
9.40 — Мехка къаман театрий фестиваль. «Жениться — не журиться» яхача Далецкеи М. Чаротеи пьесах Я. Купалы цIерагIча Белорусски академически драматически театра оттаьь фильм-спектакль.
11.30 — «Эрсий къамаьл».
12.00 — «СелаIад» яхача халкъа творчества дунен халкъашта юкъерча фестивала телепрограмма. «Шри Ланка халхараш».
12.35 — «Дунен кагирхойи».
13.10 — Дунен музыкальни культура ганзера. Д. Д. Шостаковича ялхлагIа симфони.
13.45 — «Доахана Iуйи турбаш цIенъери» яха мультфильм.
14.15 — «Музыкальни мозаика».
14.45 — «Ленинград — Сиэтл. Шу даьлча...» Хьалхара передача.
15.30 — «Дереза» яха мультфильм.
15.40 — «Ленинград — Сиэтл». Шу даьлча. ШоллагIа передача.
16.30 — Спидвей. Социалистически мехкий «ДоттагIален Кубок» яккхарах йола дунен халкъашта юкъера яхьаш г. Черкесскера передача.
17.00 — «Дийна Iалам».
18.00 — Футбол. СССР чемпионат. ЦСКА — «Динамо» (Киев).
19.45 — Кагирхой иллеш доалаш а халха бувлаш а ба.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!» «Хрюшай керда приключенеш».
20.15 — Конни спорт. Дунен халкъашта юкъера яхьаш.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Анна Каренина» яхача художественни фильма 2-гIа сери.
22.45 — «Кердадараш».
22.50 — Волейбол. Кхалнах. А. И. Чинилин дагалоацаш йола дунен халкъашта юкъера турнир.

РАДИОПРОГРАММА

21 ИЮЛЬ

7.20 — «Юртара Iуйренаш».
7.35 — 7.40 — Передачай программа.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — 9.00 — Нохч-гIалгIай ашарий концерт.
9.15 — Кхоллама наькъашка (нохчий меттала).
9.30 — 10.00 — «Къона заманхо» (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — Харцои доацари дувцар — антисоветизма герз (гIалгIай меттала).
16.16 — 17.00 — «Шоана, производстве хьалхалаттараш». Концерт.
10.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — Объявленеш.

УКВ

19.00 — Сакъердаме иллеш.
19.42 — «Сакъердамеча талгIе тIа». СалаIара программа.

22 ИЮЛЬ

7.20 — Рузкъа доадара — никъ бехкар (нохчий меттала).
7.35 — 7.40 — Передачай программа.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — 9.00 — Ш. Эдисултанова иллеши ашараши.
11.15 — «Дисциплина — производства лоархIаме резерв. Корреспонденци (гIалгIай меттала).
11.30 — 12.00 — Концерт.
15.15 — Цхьан дезале (гIалгIай меттала).
15.35 — 15.45 — «Ден темаех». (нохчий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала).
16.15 — 17.00 — Концерт.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — Объявленеш.

УКВ

19.00 — Бес-бесара талангаш.

23 ИЮЛЬ

7.20 — «Юртара вахар» (гIалгIай меттала).
7.35 — 7.40 — Передачай программа.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Музыка.
8.35 — 9.00 — «Депутат — сий дола звани». Очерк (нохчий меттала).
11.15 — КПСС ЦК июньски (1987 ш.) Пленума решенеш — вахаре! «Вахарца гIа боахаш» (нохчий меттала).
11.30 — «Ханал хьалха гIа боакхкхаш».
11.45 — 12.00 — «Маьхк—вай беркат».
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — 17.00 — Сайрийнара музыкальни программа.
18.30 — Объявленеш.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — Вахари ди (гIалгIай меттала).

УКВ

19.00 — Иллеш оалаш ба М. Минцаеви А. Долхадови.
19.24 — Лоацца дувцараш.

Хаоттам

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 25—30, Грозне 28—30 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка юкъ-юкъе догIа а делхаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 13—18, дийнахьа 25—30 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-64, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря—2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-80-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства—2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем—2-85-64; машинописное бюро—2-89-51; корректорская—2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттеи деношка

СФ00296. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2649.